

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Klassiõpetaja õppekava

Aliis Siniroht

ESIMESES KOOLIASTMES ÕPETAVATE KLASSIÕPETAJATE SEISUKOHAD
ÕUESÕPPE NING SELLE VÕIMALUSTE KOHTA EESTI MAA- JA LINNAKOOLIDE
VÕRDLUSES
Magistritöö

Juhendaja: Msc (bioloogia didaktika), loodusteaduste didaktika õpetaja Aigi Kikkas

Tartu 2021

Kokkuvõte

Esimeses kooliastmes õpetavate klassiõpetajate seisukohad õuesõppe ning selle võimaluste kohta Eesti maa- ja linnakoolide võrdluses

Õuesõppe aktuaalsus on viimaste aastakümnete jooksul kasvanud, kuid vähenenud on laste õues veedetava aja osakaal. Lisaks puudub ülevaade õuesõppe hetkeolukorrast Eestis. Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada ja võrrelda Eesti maa- ja linnakoolide esimeses kooliastmes õpetavate õpetajate seisukohti õuesõppe kohta. Samuti anda ülevaade, millised on õpetajate hinnangul koolide võimalused õues õppimiseks. Valimiks kujunes 145 klassiõpetajat üle Eesti. Küsimustiku vastuseid analüüsi, kasutades kvantitatiiv-kvalitatiivset sisuanalüüsi. Selgus, et õuesõpet mõistetakse erinevalt ning seda praktiseeritakse valdavalt kord kuus või rohkem. Peamiste positiivsete kogemustena toodi välja liikumisaktiivsuse kasvamist ning suuremat huvi looduse ja loodusainete vastu. Peamiseks takistuseks osutus ebapiisav aeg õuesõppe korraldamiseks. Õuesõppe võimalustest leidub peamiselt kooliümbruses puid, põõsaid ja looduslikke materjale. Kooli asukohast sõltuvad järgmiste keskkondade kasutamise võimalused: mets, niit, raba, matkarajad, veekogud.

Võtmesõnad: õuesõpe, õuesõppe võimalused, kogemused ning takistavad tegurid, õuesõpe maa- ja linnakoolides

Abstract

Primary school teachers' viewpoints on outdoor learning and its opportunities - a study conducted in Estonia's urban and rural schools

Outdoor learning's actuality has increased, however, the time spent outside has notably decreased. Furthermore, there is no current overview of how much outdoor education is practiced in Estonia. Therefore, the purpose of this study was to find out and compare outdoor learning perceptions of Estonia's urban and rural school primary teachers as well as to give an overview of opportunities. The sample of this study consisted of 145 primary school teachers. Quantitative-qualitative content analysis was used for analysing the data. Results indicated that outdoor learning is understood differently and it's practised mostly once or month or even more frequently. The positive aspects of outdoor learning are mostly increased activity among pupils and increased interest in nature or science subjects. The main obstacle of practising outdoor learning is the lack of time. Estonian schools have mostly trees, bushes and other outside materials for practising outdoor learning. Forest, meadow, swamp and hiking trails are dependant on the location of the school.

Keywords: outdoor learning, the opportunities of outdoor learning, experiences and obstacles, outdoor learning in urban and rural schools

Sisukord

Kokkuvõte	2
Abstract.....	3
Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade.....	6
1.1. Õuesõppe olemus ja olulisus	6
1.1.1. Õuesõppe mõiste ja olemus	6
1.1.2. Õuesõppe olulisus	8
1.2. Erinevad keskkonnad õuesõppe korraldamiseks	9
1.3. Peamised takistused õuesõppe korraldamisel ja planeerimisel	10
1.4. Õuesõppe võimalusi pakkuvad asutused Eestis	11
2. Metoodika	12
2.1. Valim.....	12
2.2. Andmekogumine.....	13
2.2.1. Mõõtevahend.....	13
2.2.2. Protseduur	14
2.3. Andmeanalüüs	14
2.4. Eetika	15
3. Tulemused	16
3.1. Õuesõppe olemus, olulisus ja rakendamine	16
3.2. Kogemused ja takistused.....	21
3.3. Õuesõppe võimalused Eesti koolides.....	23
3.5. Maa- ja linnakoolide õpetajate vastuste erinevus	25
4. Arutelu	27
5. Töö piirangud ja praktiline väärtus.....	30
6. Tänuõnad	31
7. Autorsuse kinnitus	31
Kasutatud kirjandus	32

Lisa 1. Küsimustik

Lisa 2. Õuesõppe olemuse kirjeldamine

Lisa 3. Õuesõppe võimaluste olemasolu ning olulisus

Sissejuhatus

Õuesõpet kui lähenemisviisi haridusele, mida on võimalik rakendada erinevates õppeainetes, tuntakse juba sadakond aastat (Higgins & Loynes, 1997; Tamme, 2012). Siiski, suurenenud populaarsus ning huvi selle vastu on tekkinud viimastel aastakümnetel. Üheks peamiseks põhjuseks võib olla laste järjest suurenenud aktiivsus nutiseadmete kasutamisel ning märkimisväärselt kahanenud õues veedetava aja osakaal võrreldes eelnevate põlvkondadega (Norton, 2018).

Kuigi õuesõppe aktuaalsus on kasvanud, on mitmed uuringud täheldanud hoopis õues õppimise osakaalu kahanemist või samaks jäämist ning õpetajate tugevat soovi seda rohkem rakendada (Borsos, Patocskai & Boric, 2018; Burriss & Burriss, 2011; Henriksson, 2018). Teisalt on juhtumeid, kus õuesõpet rakendatakse piisavalt, kuid õpetajatel ei ole nendest sõltumatutel põhjustel võimalik otsustada, kus ning mismoodi õuetunde korraldatakse. Sõltumatute põhjuste all on autorid mõelnud kooli juhtkonna otsuseid töökavade ja tunniplaani koostamisel, mis annab õpetajale teavet, millisel määral on võimalik õuesõpet korraldada, ning otsest sekkumist õuetunni planeerimisel (Borsos, Patocskai & Boric, 2018; Remington & Legge, 2016).

Takistustele vaatamata võiks õuesõpet sagedamini rakendada, sest see toob endaga kaasa palju kasutegureid. Positiivsete aspektidena on erinevad autorid maininud sotsiaalsete oskuste ja kriitilise mõtlemise oskuse arendamist, tugevamaid tulemusi loodusainetes, võimet kergemini luua seoseid teooria ja praktika vahel ning võimet probleemsituatsioone ja -ülesandeid kergemini lahendada (Bowker & Tearle, 2007; Eshach & Fried, 2005; O'Brien, 2009; Thomas, 2018). Lisaks toob õuesõpe kaasa enesehinnangu ning eneseregulatsioonioskuse tugevnemise (Thomas, 2018). Khan, Bell, McGeown ja Silveirinha de Oliveira (2019) leidsid uurimuses, et õues õppimine annab lastele võimaluse olla aktiivne, pakub vaheldust, avastamisrõõmu ning mitmekesistab tavapärast koolipäeva.

Õppimine väljaspool klassiruumi on oluline märksõna Eestis nüüdisaegse õpikäsituse kontekstis ning seda on rõhutanud ka Põhikooli riiklikus õppekavas (2011), mille kohaselt peab kool võimaldama õuesõpet ning õppekäike, et säilitada õpimotivatsiooni. Motivatsiooni säilitamise varajane toetamine on oluline, sest vanuse kasvades kahaneb huvi loodusainete ning õues õppimise vastu (Eshach & Fried, 2005). Võimalikult varajane kokkupuude õuesõppega aitab säilitada õppimistahet ja avastamisrõõmu (Eshach & Fried, 2005; Henriksson, 2018).

Õuesõppel on palju positiivseid omadusi, kuid teemat on Eesti kontekstis uuritud vähe just klassiõpetajate vaatenurgast. Puudub üldine ülevaade, milline on õuesõppe hetkeolukord Eestis. Sellest lähtuvalt sooviti käesoleva magistritööga välja selgitada ja võrrelda Eesti maa- ja linnakoolide esimeses kooliastmes õpetavate õpetajate seisukohti õuesõppe kohta. Samuti anda ülevaade, millised on õpetajate hinnangul koolide võimalused õues õppimiseks.

Töö jaguneb kaheks osaks. Esimene osa on teoreetiline ning sisaldab õuesõppe mõistet ja olemust, olulisust, erinevaid keskkondi õuesõppe kasutamiseks. Lisaks õuesõppe korraldamisel esinevaid takistusi ning Eestis olevaid kogukonna pakutud võimalusi õuesõppe rakendamiseks. Töö teises osas on kirjeldatud metoodikat, tulemusi ning arutletud ning tehtud järeldusi saadud tulemuste põhjal.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Õuesõppe olemus ja olulisus

1.1.1. Õuesõppe mõiste ja olemus

Õuesõppe kohta on välja toodud mitmeid definitsioone ning vaatenurki, mida kasutatakse erinevates kultuurides lähtuvalt sellest, kuidas õuesõpet rakendatakse (Higgins & Loynes, 1997). Definitsioonide rohkus on tekitanud segadust ning paljud õpetajad ei ole kindlad, kas see, mida nad rakendavad, on õuesõpe (Robertson, 2020). Teisalt on õpetajaid, kes on õuesõpet kasutanud tundides niivõrd tihti, et nad ei ole definitsiooni üle varasemalt mõtisklenud. Need õpetajad peavad õuesõpet millekski, mida nad on alateadlikult pidevalt praktiseerinud (Remington & Legge, 2016).

Õuesõpe on lähenemisviis haridusele, mis loob võimalusi lõimimiseks iga õppekavas sisalduva õppeaine raames (Learning and Teaching Scotland, 2007). Lisaks on välja toodud, et õuesõpe peab olema eesmärgipärane ja ei ole vaid klassisisese tunni õue toomine (Institute for Outdoor Learning, s.a.). Ka Eestis peetakse oluliseks eelkõige õpetaja ettevalmistust ja eesmärkide seadmist õuetunnile (Koppel, 2016). Kuigi eesmärgipärasus on õuesõppe olemuse kirjeldamisel oluline, kasutatakse õuekeskkonnas õppimist ja õuesõpet tihti mõistetena sarnases kontekstis, mis võib olla põhjus, miks õpetajad õuesõpet mitmeti mõistavad (Beames, Atencio & Ross, 2009).

Õuesõppe olemuse edastamiseks on Higgins ja Loynes (1997) koostanud kolmedimensioonilise mudeli õuesõppe protsessi ja ulatuse kohta (joonis 1). Mudelis sisalduvad elementidena õuetegevused, keskkonnaalne õpe ning isiklik areng. Välitegevuste

all on mõeldud tegevusi, mida tehakse õues, näiteks mäng, liikumine, avastamine ja uurimine (Institute for Outdoor Learning, s.a.). Keskkonnahariduse ülesanne on tutvustada õpilastele ümbritsevat keskkonda, kuidas seda hoida ning ühtlasi suunata õpilasi keskkonnasäästlikumad olema (Keskkonnaamet, s.a.). Kolmanda elemendina on mõeldud õpilase isiklikku ja sotsiaalset arengut, mida toetab hästi uurimuslik õpe ning koostöö kaasõpilastega (Timoštšuk, 2018). Need eelnevalt nimetatud kolm elementi saavad eksisteerida tunnis eraldi, kuid õuesõppe toimumiseks peavad kõik esinema samaaegselt (Higgins & Loynes, 1997).

Joonis 1. Õuesõppe protsess ning ulatus. (Higgins & Loynes, 1997, lk 6; autori tõlge)

Kui mujal maailmas on õuesõppe definitsioon kohati segadusttekitav, on Eestis võetud õuesõppe defineerimise aluseks järgmine selgitus: õuesõpe on õppimine vahetus keskkonnas; kõikide meelte kasutamine; katsetamine; järeldamine; õpitu edasi õpetamine (Sarv, 2013). Eestis järgitav selgitus on aluseks võetud antud magistritöö kirjutamisel. Enamasti selgitatakse õuesõpet erinevate õue- ning keskkonnaalaste tegevuste kaudu, mis toimuvad õues, kuid asukoht ei ole tingimata ainult kooliõu, vaid õpet viiakse läbi ka koolist kaugemal. Eestiski rakendatakse õuesõpet lisaks kooliümbrusele siseruumides kooli territooriumist väljaspool (Koppel, 2016; Põhikooli riiklik õppekava, 2011). Põhikooli riikliku õppekava (2011) kohaselt peab kool võimaldama õuesõpet ning õppekäikude korraldamist vähemalt kaks korda teise kooliastme jooksul. Esimese kooliastme õppekäikude arv ei ole põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud.

1.1.2. Õuesõppe olulisus

Õuesõppe praktiseerimine on vajalik, sest lapsed tunnevad õuekeskkonnas viibimisest, mängimisest, avastamisest ning vaatlusest rõõmu (Borsos, Patocskai & Boric, 2018; Eshach & Fried, 2005). Väljas õppimine võib olla ka heaks vahelduseks rutiinsele koolipäevale ning võimalus umbsest klassiruumist välja saada (Saarniit, 2016). Khan *et al* (2019) sõnul ei ole laste koolikogemuses piisavalt erilisust ning vaheldust. Brophy, Marchant ning Todd (2019) leidsid, et õnnelikud ja terved lapsed on koolis edukamad, mistõttu ei tohiks laste heaolu jätta tagaplaanile.

Selleks, et lapsed oleksid õnnelikud ning tunneks loodusainete vastu huvi, tuleks säilitada või tugevdada laste õpimotivatsiooni, mis on välja toodud ühe positiivse tulemusena õuesõppe rakendamisel (Koppel, 2016; O'Brien, 2009). Õpimotivatsiooni tugevdamine õuesõppe ning õppekäikudega on välja toodud ka Põhikooli riiklikus õppekavas (2011). Motivatsiooni tekitamine on vajalik, sest huvi loodusainete vastu kahaneb, mida vanemaks õpilased saavad (Henriksson, 2018). Mida väiksemad on lapsed, seda suurem avastamishuvi neil on, mistõttu tuleks õpilastele tutvustada õuesõpet juba esimesest kooliastmest saati (Eshach & Fried, 2005). Siiski, on leitud, et Eesti õpilased tunnevad juba algklassides vähest huvi loodusainete vastu, mistõttu on eriti oluline õpetaja tugi ja aeg ajalt mugavustsoonist väljumine (Timoštšuk, 2018). Vahetute kogemuste, uurimise ja käeliste tegevuste kaudu tekib õpilastes huvi ja positiivne meelestatus loodusainete vastu, oskus luua seoseid teooria ja reaalse elu vahel ning ühtlasi mõistetakse paremini ka erinevaid võimalikke keskkonnaprobleeme (Bowker & Tearle, 2007; Eshach & Fried, 2005; Khan *et al*, 2019).

Õuesõpe on oluline liikumisaktiivsuse suurendamise seisukohast. Maailma tervishoiuorganisatsiooni (WHO) soovitude kohaselt peaks inimesed päevas intensiivselt liikuma vähemalt 60 minutit, kuid üle 80% kogu maailma noortest ei liigu piisavalt, mistõttu suureneb vähi, südame- ning veresoonkonna haiguste ja diabeedi oht (World Health Organization, 2018). Lähtudes Mygind (2007) tulemustest võib väita, et õuesõpe on heaks võimaluseks liikumisaktiivsuse tõstmisel. Õpilased tunnevad end õues vabamalt ning neil on rohkem võimalusi liikumiseks (Brophy, Marchant & Todd, 2019). Õuesõppepäeva liikumisaktiivsus oli rohkem kui kaks korda suurem kui tavalisel koolipäeval kehalise kasvatus tunnis, millest võib järeldada, et WHO tulemused paraneksid märkimisväärselt, kui õpetajad kasutaksid rohkem õuesõpet (Mygind, 2007).

Õues õppimine aitab arendada lastes mitmeid erinevaid oskuseid, eriti sotsiaalseid oskusi (Burris & Burris, 2011; Eshach & Fried, 2005; Koppel, 2016; O'Brien, 2009).

Sotsiaalsete oskuste arendamiseks on oluline koostöö kaasõpilastega ning teistega arvestamine selleks, et tagada ohutus ning jõuda eduka lõpptulemuseni, lisaks koos töötamine aitab saavutada iseseisvust, eneseregulatsiooni ja sõltumatust täiskasvanutest (O'Brien, 2009). Eneseregulatsioon annab õpilasele suutlikkuse kontrollida oma tundeid ja tegevusi ning olla valmis ka lahendama omal algatusel keerulisemaid ülesandeid nii erinevates õppeainetes kui ka edasises elus (Mägi, 2010).

1.2. Erinevad keskkonnad õuesõppe korraldamiseks

Keskkonnad, mis on õpetajatele esmaseks võimaluseks laste avastamishuvi tõstmisel, on kooliümbrus ning kohalikud alad, mis pakuvad võimalusi rakendada uurimuslikku õpet (Brophy, Marchant & Todd, 2019; Saarniit, 2016; Timoštšuk, 2018). Khan *et al* (2019) uurimusest selgus, et kooliõu peaks laste silmis olema mitmekesine, kooliõu võiks olla naturaalne ning sisaldada palju puid ning väiksemaid taimi, et õpilastel oleks võimalus mängida ning ise avastada. Naturaalse keskkonna positiivsetest omadustest on kirjutanud Wishart, Cabezas-Benalcázar, Morrissey ja Versace (2018), kelle sõnul on laste aktiivsustase loodusliku keskkonnaga sarnaseks muudetud keskkonnas suurem kui traditsioonilisel lasteaiaväljakul. Kuigi uuring tehti 4-5 aastaste laste näitel, leiab magistritöö autor, et iseseisva õuekeskkonna avastamise võimaldamine on vajalik ka kooliealistele lastele, et suurendada liikumisaktiivsust, võimaldada mängulist tegevust ning tekitada sellega huvi looduse vastu (Khan *et al*, 2019). Õuesõppe tulemuslikkus kajastub õpilaste loodusega seotud teadmistes, suutlikkuses järeltõlge teha ja seoseid luua ning õpimotivatsiooni kasvamises (Eshach & Fried, 2005).

Tõhusa õppimiskeskonnana soovitatakse kooliaeda, mille osakaal on Tamme (2012) sõnul Eestis kahekümne aastaga märkimisväärselt vähenenud, kuid mis on erinevate autorite sõnul üks tõhusamaid kohti õpilaste iseseisvuse ning keskkonnateadlikkuse arendamiseks (Bowker & Tearle, 2007; Khan *et al*, 2019). Kooliaias on lastel võimalik teha mitmeid praktilisi töid ning omandada erinevaid eluks vajalikke oskuseid, nagu näiteks aiatööriistade kasutamine, aiasaaduste kasvatamine, samuti omandada teadmisi aiatöödest, mis on vajalikud saagi paremaks kasvamiseks (Bowker & Tearle, 2007).

Kuigi kooliõu on üheks populaarseimaks kohaks, kus õuesõpet rakendatakse, leiavad õpetajad ning õpilased, et õppida võiks ka kooliümbrusest väljas (Borsos, Patocskai & Boric, 2018). Põhikooli riikliku õppekava (2011) kohaselt tuleks Eestis viia lapsed õppekäikudele ning kasutada muuseumiõpet. Kuigi eelnevast lähtudes soovivad õpilased pigem õuekeskkonnas õppida, tuleks õpilastele võimaldada muuseumis õppimist. Siiski, Saarniit

(2016) leidis, et Tallinna koolide õpilased olid positiivsemalt meelestatud kooliümbruses ning metsarajal õppimise suhtes kui muuseumiõppe puhul.

1.3. Peamised takistused õuesõppe korraldamisel ja planeerimisel

Kuigi õuesõppel on palju positiivseid omadusi ning selle vastu tuntakse aina suuremat huvi, esineb mitmeid takistusi, millest tuleneb vähene õuesõppe rakendamine. Üheks peamiseks takistuseks ning põhjuseks, miks õpetajad õuesõpet vähe korraldavad, on ebapiisav aeg õuesõppe rakendamiseks (Borsos, Patocskai & Boric, 2018). Ekskursioone ning kooli õuealalt väljas liikumisi on keeruline korraldada, sest koolipäevad on sisukad ning erinevate õpetajate tundide osakaal ühes päevas muudab planeerimise keerukaks (Remington & Legge, 2016). Borsos, Patocskai & Boric (2018) uurimuses osalenud õpetajad tõid välja, et 45-minutilised tunnid ei ole piisavad õuesõppe rakendamiseks ning ajapuuduse valisid peamiseks takistuseks üle poole vastanutest.

Ühtlasi nii positiivse nähtusena kui ka takistava tegurina nähakse kooli või juhtkonna ettekirjutusi selles osas, mida õuetund sisaldama peaks ning kui palju seda rakendada. Enamikus koolides ei ole õuesõppe tegevused ja osakaal määratletud, kuid Burriss ja Burriss (2011) on välja toonud, et küllaltki paljudes koolides siiski on. Õpetajad peavad ettekirjutusi positiivseks nähtuseks, sest nende järgimine loob traditsioone ning õpilased on teadlikud tegevustest, mis neid ees ootavad. Osad õpetajad tunnevad end aga kõrvalejätuna, sest neil ei ole olnud võimalust kaasa rääkida ja otsustada tegevuste osas. Lisaks see, mida järgima peab, ei ole alati kooskõlas õpetajate endi soovidega (Remington & Legge, 2016; Rickinson, Dillon, Teamey, Morris, Choi, Sanders & Benefield, 2004).

Õpetajad näevad õuesõppe korraldamisel olulise takistusena kohtade puudust, kus õuesõpet korraldada (Borsos, Patocskai & Boric, 2018). Olemasolevad võimalused kooli territooriumil määravad valdavalt, mida õuetunnis on võimalik läbi viia (Burriss & Burriss, 2011). Khan *et al* (2019) tõid Bangladeshis näitel välja, et kooliümbruses on vähe ruumi, mis ei ole ideaalseteks tingimusteks õuesõppe rakendamisel. Wishart *et al* (2018) leidsid, et lastele kujundatud traditsioonilisel õuealal on aktiivsus väiksem kui naturaalses looduslikus keskkonnas. Eelnevast võib järeldada, et kooli asukohast sõltuvad võimalused õuesõppe rakendamiseks ning õuesõppe seisukohast on oluline, et õpilastel oleks võimalusi ümbritsevat keskkonda ise avastada.

Põhjus, miks õpetajad õuesõpet rohkem ei rakenda, võib seisneda selles, et nad ei tunne end õues õpetades mugavalt või kindlalt õpilaste ohutuse tagamise seisukohalt (Rickinson *et al*, 2004). Siiski, ainult õpetajad ei muretse võimalike ohtude pärast. Brophy,

Marchant ja Todd (2019) tõid välja, et lapsed viibivad vähem õues, sest lapsevanemad tunnevad muret ohutuse, tiheda liikluse ja kuritegevuse pärast.

1.4. Õuesõppe võimalusi pakkuvad asutused Eestis

Lisaks kooliümbrusele ning kogukonna pakutavatele võimalustele, näiteks pargid, mets, matkarajad, muuseumid jt, on üle Eesti erinevaid võimalusi, mis toetavad õpetajaid õuesõppe korraldamisel. Üheks tuntuimaks toeks on Riigimetsa Majandamise Keskus ehk RMK, mis pakub laialdaselt nii kooliprogrammide valikut 17 külastuskeskuses üle Eesti kui ka avastamisrõõmu (Külastuskorraldus, s.a.). Siiski Tamme (2012) tõi oma uuringus välja, et suur osa uuritud Tallinna koolidest (30%) ei kasutanud RMK võimalusi üldse. RMK külastajaseire (2018) kohaselt on puhke- ja kaitsealade külastajate arv pidevalt tõusnud, kuid suurimad külastusgruppid on täiskasvanud ning kõige rohkem külastatakse 2-5 inimese kaupa. Lisaks leiti, et aastaks 2015 oli suuremate gruppide osakaal vähenenud, mis näitab, et RMK pakutavaid võimalusi ei kasutata õuesõppe kontekstis piisavalt (RMK, 2018).

RMK loodus- ja kaitsealasid kasutatakse enamasti vaba aja veetmiseks, kuid loodus- ja kaitsealad saaks olla ka õpetajatele abiks õuetundide korraldamisel (RMK, 2018). RMK külastuskeskused pakuvad soodsalt kooliprogramme ning tasuta seljakotiprogramme RMK poolt loodud õppematerjalidega ja juhistega, millega on õpetajal võimalik tunde kaitse- ja puhkealadel korraldada (Metsamajandusuudised, 2020). Tasuta aktiivõppe põhimõtetel tuginevaid programme pakub koolidele veel Iisaku looduskeskus, mis annab õpilastele ülevaate jätkusuutlikkusest ning võimaluse osa võtta keskkonnaalastest praktilistest tegevustest (Eesti kaitsealad, s.a.). Õuesõpet vee peal ja selle läheduses iga vanuses õppijale pakub ka Emajõe Lodjaselts (s.a.). Emajõe Lodjaselts pakub vahetuid kogemusi, vaatlusvõimalusi ning emotsioonide ehtsust erinevate lodjaretkedega, tervet õuesõppepäeva mänguliste tegevustega ning ka õpetajal endal on võimalik kasutada ujuvat loodusklassi, et oma tund teistsuguses keskkonnas läbi viia (Emajõe Lodjaselts, s.a.). Lastele erilise kogemuse pakkumisena saab veel välja tuua Elistvere külastuskeskus, mille programmide kaudu on võimalik vaadelda erinevaid metsloomi nende jaoks turvalises paigas (Elistvere külastuskeskus, s.a.).

Viimaste aastate jooksul on Eestis suurenenud looduses jalutamise osakaal (RMK, 2018). Looduses liikumise ning vaatluse jaoks ideaalseid keskkondi on Eestis palju. Riigimetsa Majandamise Keskus (s.a.) pakub erinevaid lõkkekohti, telkimisalasid ja matkaradu, lisaks on võimalik uudistada metsamaju ja -onne. Liikumiseks on võimalik kasutada RMK matkateed, mis koosneb kolmest pikast matkarajast, mis läbivad enamikke

maakondi, kuid võimalik on valida ka lühemaid distantse (RMK matkatee võimalused, s.a.). RMK külastajaseire (2018) kohaselt on enamiku inimese jaoks olnud kaitsealade külastamine sotsiaalset, füüsilist ja vaimset heaolu toetav, mistõttu tuleks Eesti õpetajatel rohkem kaaluda nende võimaluste kasutamist.

Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada ja võrrelda Eesti maa- ja linnakoolide esimese kooliastme õpetajate seisukohti õuesõppe kohta. Samuti anda ülevaade sellest, millised on õpetajate hinnangul koolide võimalused õues õppimiseks. Vastavalt püstitatud eesmärgile esitati selles töös järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas Eesti esimese kooliastme klassiõpetajad mõistavad õuesõpet ning kui tihti nad seda praktiseerivad?
2. Millised on maa- ja linnakoolide õpetajate seisukohad õuesõppe korralduse ja osakaalu osas ning kuivõrd need erinevad?
3. Millised on positiivsed kogemused ja õuesõpet takistavad tegurid õpetajate hinnangul?
4. Millised ning kuivõrd erinevad on maa- ja linnakoolide võimalused õuesõppe rakendamiseks õpetajate hinnangul?

2. Metoodika

Käesolevas magistritöös kasutati valdavalt kvantitatiivset uurimisviisi, vähesel määral koguti kvalitatiivset informatsiooni avatud küsimuste kaudu. Kvantitatiiv-kvalitatiivse meetodiga ehk segameetodiga on võimalik koguda andmeid küsimustikuga ning samaaegselt uurida vastajate kogemusi, et iseloomustada saadud statistilisi tulemusi detailsemalt (Wisdom & Creswell, 2013). Magistritöö autor valis segameetodi, et esitada lisaks statistilistele andmetele õpetajate vabalt väljendatud seisukohad ning kogemused põhjalikuma ülevaate saamiseks.

2.1. Valim

Antud magistritöös kasutas töö autor kõikset valimit. Sihtgrupiks olid Eesti koolide esimeses kooliastmes õpetavad klassiõpetajad. Autor saatis küsimustiku kõikidesse Eesti koolidesse, jättes välja täiskasvanute gümnaasiumid ning ainult gümnaasiumiastmega koolid. Kokku

saadeti küsimustik koos kaaskirjaga 431 kooli õppejuhile või direktorile õppejuhi ametikoha puudumisel. Kaaskiri sisaldas palvet edastada küsimustik esimeses kooliastmes õpetavatele õpetajatele. Autor moodustas põhikoolide ja gümnaasiumite nimekirja Eesti Riigiportaali (www.eesti.ee) alusel ning kasutas kirja edastamiseks koolide kodulehelt saadud kontaktandmeid.

Valimiks kujunes 145 küsitlusele täielikult vastanud esimese kooliastme õpetajat, kellest 99,3% (n=144) olid naised. Keskmine vanus oli 46,8 aastat. Kõige noorem vastaja oli 22 aastane ning kõige vanem 69 aastane. Linnakoolis töötasid vastamise hetkel ligikaudu pooled (49,7%, n=72) õpetajad ning maakoolis ülejäänud (50,3%, n=73).

Kõige suurem hulk vastanutest ehk 67,6% (n=98) on omandanud magistrikraad või sellega võrdsustatud hariduse, 26,2% on omandanud bakalaureusekraadi või sellega võrdsustatud hariduse, 1,4% on omandanud keskhariduse ning 4,8% vastanutest valis variandi "Muu".

Enim vastanutest on töötanud õpetajana 0-5 aastat (24,1%, n=35). 9,7% (n=14) vastanutest on töötanud õpetajana 6-10 aastat, 7,6% (n=11) 11-15 aastat, 9,7% (n=14) 16-20 aastat, 7,6% (n=11) 21-25 aastat, 11,0% (n=16) 26-30 aastat, 12,4% (n=18) 31-35 aastat ning 18% (n=26) vastanutest on töötanud õpetajana üle 36 aasta.

Valimisse kuulus esimese kooliastme õpetajaid igast Eesti 15 maakonnast. Neist enim (27,6%, n=40) õpetab Harjumaal. Vastajatelt küsiti maakonda veendumaks, et töö autoril on võimalik anda ülevaade terve Eesti kohta.

2.2. Andmekogumine

2.2.1. Mõõtevahend

Andmete kogumiseks kasutas töö autor küsimustikku (Lisa 1), mille koostamisel ning vastusevariantide valikul lähtus uurimisküsimustest ning töö teoreetilisest osast. Küsimustik koostati veebikeskkonnas LimeSurvey, millele õpetajad vastasid elektroonselt. Küsimustik koosnes viiest erinevast osast. Esimese osa küsimused andsid ülevaate vastaja taustast. Selleks küsiti sugu, vanust, omandatud haridust, tööstaaži, maakonda ning kas kool on linnakool või maakool. Teise osa küsimused andsid ülevaate õuesõppe hetkeseisust Eestis. Õpetajatelt uuriti seisukohti õuesõppe olemusest, olulisusest ning rakendamisest. Küsimustiku teine osa võimaldas hinnata ka viiepallisüsteemil põhineval Likert-tüüpi skaalal (1 - ei nõustu üldse; 2 - pigem ei nõustu; 3 - nii ja naa; 4 - pigem nõustun; 5 - nõustun täielikult) erinevaid väiteid õuesõppe kohta. Väidete koostamisel lähtuti töö teoreetilises osas esitatud seisukohtadest. Küsimustiku kolmandas osas uuriti õpetajate õuesõppega seotud kogemusi ning takistusi.

Neljas osa võimaldas õpetajatel hinnata oma kooli õuesõppe võimalusi. Õpetajad pidid hindama nii õueala kui vahendite olemasolu üldisemalt ning võimalusi põhjalikumalt 3-pallilisel Likert-tüüpi skaalal (1 - on olemas; 2 - võimalus puudub, kuid on oluline; 3 - ei ole minu hinnangul oluline). Viiendas osas olid küsimused kogukonna kohta 5-pallilisel Likert-tüüpi skaalal (1 - ei ole varasemalt kasutanud; 2 - ligikaudu kord aastas; 3 - paar korda aastas; 4 - ligikaudu kord kuus; 5 - paar korda kuus ja rohkem). Õpetajad hindasid, kas ja kui sageli nad kasutavad kogukonna pakutud võimalusi. Lisaks olemasolevatele valikutele oli õpetajatel võimalus vabas vormis lisada, milliseid kogukonna pakutud võimalusi nad on veel kasutanud.

2.2.2. Protseduur

Uuring toimus 2021. aasta märtsikuus kolme nädala jooksul. Valiidsuse suurendamiseks tehti enne küsimustiku Eesti koolidele edastamist pilootuuring, milles osales 6 esimese kooliastme klassiõpetajat. Pilootuuringu valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit ehk kaasati autorile kergelt leitavad ning koostöövalmis liikmed (Tartu Ülikool, s.a.). Pilootuuringus osalesid autorile teadaolevad esimese kooliastme klassiõpetajad, kes olid valmis avaldama arvamust sisu, küsimuste mõistetavuse ning võimalike vormistus- ja trükivigade osas. Vastajate hinnangul olid küsimused mõistetavad, välja toodi paar trükiviga, soovitati muuta ühe vastusevariandi sõnastust ning muuta küsitlust tutvustavas tekstis küsimuste vastamisele kuluvat aega lühemaks. Autor võttis ettepanekuid arvesse ning viis läbi muudatused küsimustiku parendamiseks.

Pilootuuringu järgselt koostas magistritöö autor Eesti Riigiportaalile (www.eesti.ee) toetudes nimekirja kõigist Eesti koolidest, eemaldades nimekirjast täiskasvanute gümnaasiumid, ainult gümnaasiumiastmega koolid ning koolid, kus ei õpi esimese kooliastme õpilasi.

2.3. Andmeanalüüs

Suletud küsimustele saadud vastuste analüüsimiseks kasutas magistritöö autor statistilist analüüsi. Esmalt korrastati andmed eelnevalt tabelarvutustarkvara Ms Exceliga ning seejärel kasutati põhjalikumaks analüüsimiseks nii Ms Excelit kui andmete analüüsiprogrammi IBM SPSS 27. Andmete esitamiseks kasutati järgmiseid kirjeldava statistika näitajaid: keskmine, mood, standardhälve ning statistiline olulisus. Tulemused esitati tabelite ja diagrammidega, mis koostati programmi Ms Excel abil. Küsimuse „Kui sageli kasutate oma tundides õuesõpet?“ juures koondas töö autor tulemuste esitamisel skaala väärtusi. Seitsmepalliline skaala muudeti neljapalliliseks. Autor muutis skaalat, et anda selgem ülevaade õpetajate

vastustest. Samuti muudeti skaala väärtusi kogukonna pakutud võimaluste hindamise juures. Autor muutis viiepallilise skaala kolmepalliliseks. Osaliselt sisaldasid valikvastustega küsimused vastusevarianti “Muu”. Nimetatud vastusevariandi väheste valijate ning selgituste tõttu otsustas töö autor kategoriseerimise asemel tuua tulemuste kirjelduse juures tsiteeritud näiteid õpetajate vastustest lisaks statistiliste tabelite ja diagrammide esitamisele.

Maa- ja linnakoolide vastuste erinevuse välja selgitamiseks kasutas töö autor andmete analüüsiprogrammi SPSS, millega tehti Mann-Whitney U-test, sest saadud tulemused ei vastanud normaaljaotusele. Mann-Whitney U-testiga leiti statistiline olulisus, ehk saadi teada, kas kooli asukohast sõltub õuesõppe rakendamise sagedus ning õpetajate hinnang sellele, kui tihti peaks õuesõpet rakendama, kui osakaal hinnati eelnevalt ebapiisavaks. Samuti kasutati Mann-Whitney U-testi õuesõppe võimaluste olemasolu võrdlemiseks maa- ja linnakoolide näitel.

Õuesõppe olemuse selgitamiseks pidid õpetajad oma sõnadega kirjutama, mida tähendab nende jaoks õuesõpe. Avatud küsimuse vastuste analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Andmed korrastati ning kodeeriti, kasutades analüüsitarkvara QCamap. Tulemuste reliaabluse suurendamiseks kodeeriti avatud vastuseid korduvalt ning kattuvate koodide põhjal loodi kategooriad. Kategooriad moodustati induktiivselt, ehk kategooriate moodustamisel lähtuti õpetajate vastustest, jõudmiseks vastustest õuesõppe olemuseni (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Analüüsimisel moodustus neli peakategooriat: keskkond, õppe korraldamine, õppetöö olemus ning õuesõppe mõju õpilasele. Peakategooriad sisaldasid kategooriaid järgmiselt: keskkond - õpe väljaspool klassiruumi ja/või kooli; õues õppimine; looduslikud materjalid õppevahendina. Õppe korraldamine – õppe mitmekesistamine; lõiming; eesmärgipärasus; materjali kohandamine. Õppetöö olemus - seoste loomine; praktiline õppimine; uurimuslik õpe; koostöö; aktiivne õppimine; ülesanded, mida on võimalik lahendada ainult õues. Õuesõppe mõju õpilastele - keskkonnateadlikkuse tõstmine; heaolu. Tulemuste tsitaatidega rikastamiseks nummerdati õpetajate vastused vastuste esitamise järjekorras.

2.4. Eetika

Küsimustiku koostamisel ning edastamisel järgiti uurimistöö eetikat puudutavaid reegleid, mis näevad ette, et osalevad inimesed peavad andma oma nõusoleku, andmete avaldamisel on tagatud konfidentsiaalsus ja anonüümsus (Beilmann, 2020). Antud töö raames koostatud küsimusele vastamine oli vabatahtlik. Õppejuhtidele ning koolijuhtidele saadetud kaaskirjas paluti küsimustik esimeses kooliastmes õpetavatele õpetajatele edastada, kuid see ei olnud

kohustuslik. Küsimustiku sätteid LimeSurvey keskkonnas muudeti, et vastused oleks anonüümsed ning neid ei oleks võimalik seostada konkreetse vastajaga. Vastaja kooli asukohaga seotud küsimusi kasutati vaid andmete analüüsimisel, et kirjeldada valimit ning välja tuua maa- ja linnakoolide õpetajate vastuste erinevus.

3. Tulemused

Järgnevas peatükis annab töö autor ülevaate uurimuse tulemustest. Tulemuste esitamisel võeti aluseks magistritöö uurimisküsimused ning küsimustik (Lisa 1). Tulemusi on esitatud alates küsimustiku teisest osast, mis on seotud õuesõppega. Küsimustiku esimest osa ehk taustinformatsiooni kasutati eelkõige valimi kirjeldamiseks ning kooli asukohta maa- ja linnakooli võrdluse esitamiseks.

3.1. Õuesõppe olemus, olulisus ja rakendamine

Alustuseks paluti õpetajatel oma sõnadega selgitada, kuidas nad defineerivad õuesõpet (Lisa 3). Õpetajate selgitustest moodustus neli peakategooriat ning 15 alakategooriat (Joonis 2), mis sisaldasid erinevaid vaatenurki õuesõppele. Järgnevalt iseloomustab töö autor lähemalt tekkinud peakategooriate kaudu erinevaid aspekte, mis õpetajate vastustest selgusid, illustreerides tulemusi tsitaatidega. Kuna küsimustik oli anonüümne, ei olnud autoril võimalik seostada õpetaja isikut vastusega, mistõttu kasutas autor tsitaatide juures numbreid.

Peakategooriad	Alakategooriad
Keskkond	- Õpe väljaspool klassiruumi ja/või kooli - Õues õppimine - Looduslikud materjalid õppevahendina
Õppe korraldamine	- Õppe mitmekesistamine - Lõiming - Eesmärgipärasus - Materjali kohandamine
Õppetöö olemus	- Seoste loomine - Praktiline õppimine - Uurimuslik õpe - Koostöö - Aktiivne õppimine - Ülesanded, mida on võimalik lahendada ainult õues
Õuesõppe mõju õpilastele	- Keskkonnateadlikkuse tõstmine - Heaolu

Joonis 2. Peakategooriad ning alakategooriad.

Keskkond. Vastustest selgus, et enamik õpetajatest seostab õuesõppe olemust ümbritseva keskkonnaga. Peamiselt tõid õpetajad välja, et õuesõpe on õues õppimine. Lisaks ei ole õpetajate hinnangul õuesõppeks vaja eriti õppevahendeid. Õuetundides kasutatakse loodusest leitavaid materjale õppevahenditena ning teisi vahendeid võetakse kaasa minimaalselt. Üks õpetaja väitis järgnevat:

„Õuesõpe on ka üldisemas mõttes kõik see, mida sa tundide ajal vähegi õues teed.”
(õpetaja 99).

Lisaks õues õppimisele tõid paljud õpetajad välja, et õuesõpe on õppimine väljaspool klassiruumi ning kooli. Sealhulgas peetakse õuesõppeks õppimist muuseumis, looduskeskustes või teistes siseruumides klassiruumist väljaspool. Kaks vastajat kirjeldasid klassiruumist väljaspool õppimist nii:

„Õppimine väljaspool klassiruumi. See võib olla mets, linna tänavad, park, veekogu kallas, isegi kooli koridor.” (õpetaja 1).

„Õuesõpe on see, mis toimub väljaspool klassiruumi: kooliõues, matkarajal, looduskeskuses, muuseumis.” (õpetaja 62).

Õppe korraldamine. Õpetajad seostasid õuesõpet suuresti õpetajapoolse korralduse ning planeerimisega. Välja toodi aspekte, mis on seotud eelkõige õuetundide ettevalmistusega. Vastajate hinnangul muudab õuesõpe koolipäeva ning õppetegevused mitmekesisemaks. Kuigi valdavalt seostati õuesõpet loodusõpetusega, kirjeldasid õpetajad õuesõpet kui head lõimimisvõimalust, mille abil on võimalik mitmekülgsemaks muuta igat õppekavas sisalduvat õppeainet. Vastajad tõid siinkohal välja eelkõige oma kogemusi ning õnnestumisi õuesõppe lõimimisest erinevate ainetundide näitel.

„Olen läbi õppeaasta püüdnud olla õpilastega väga palju väljas. Kunsti-käsitöö tunnis joonistanud, meisterdanud, voolinud jne.” (õpetaja 136)

„Õuesõpet saab teha laulmisest kuni kehalise kasvatuse tunnini, absoluutselt kõiki tunde saab õues teha.” (õpetaja 127).

Tulemustest selgus, et mitmed õpetajad peavad õuesõpet eesmärgipäraseks õppimiseks. Väljas õppimisega oli vastajate sõnul oluline saavutada eesmärgid ning kooskõlastada tunni tegevused õpitulemustega. Lisaks oli õpetajate hinnangul oluline, et klassiruumis toimuvale tunnile sarnaselt tuleb planeerida õuetunde nii, et neil oleks kindel struktuur.

Õppetöö olemus. Paljud õpetajad tõid õuesõppe kirjeldamisel välja, et õuesõpe aitab paremini seoseid luua teooria ja reaalse elu vahel, kasutades erinevaid meeli. Üks õpetajatest kirjeldas õuesõpet nii:

„Õuesõpe on õppimine välitingimustes, et laps tajuks erinevate meelte abil paremini seoseid reaalse eluga.” (õpetaja 54).

Lisaks oli õpetajate hinnangul oluline, et õppetegevused oleksid praktilised ning suunavad õpilasi rohkem liikuma. Sealhulgas tõid vastajad välja, et õuetunnis võiksid olla ülesanded, mida on võimalik ainult õuekeskkonnas lahendada. Üks õpetaja kirjeldas õuetunni jaoks sobilikke ülesandeid nii:

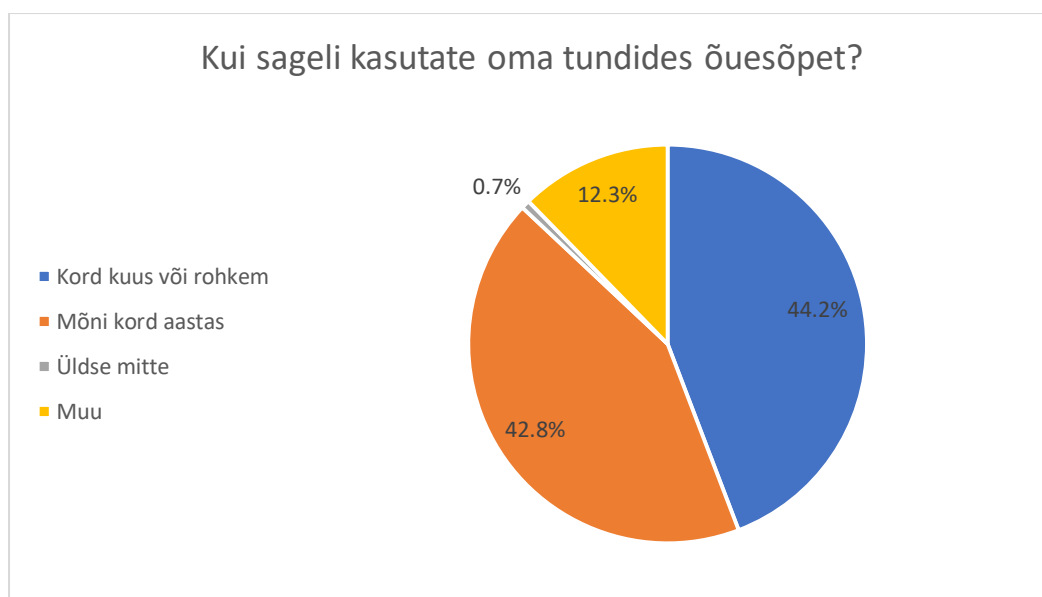
„Ülesanded võivad olla veidi teistsugusemad kui klassiruumis, rohkem seotud tegevusega ja kindlasti laiahaardelisemad (või üldõpetuslikud), mille lahendamisel tuleb rakendada mitmeid oskusi/teadmisi.” (õpetaja 62).

Õpetajate hinnangul on õuesõpe tugevalt seotud uurimusliku õppega. Vastustes toodi välja erinevaid uurimusliku õppega seostuvaid elemente: planeerimine, katsetamine, vaatlus,

uurimine, järelduste tegemine ning nende esitamine. Samuti leidsid vastajad, et õuesõpe toetab õpetaja ja õpilaste ning õpilaste omavahelist koostööd.

Õuesõppe mõju õpilastele. Õpetajad toetusid õuesõppe olemuse selgitamisel vähesel määral ka õuesõppe positiivsetele omadustele. Eelkõige tõid vastajad välja, kuidas õuesõpe õpilastele mõjub. Peamiseks positiivseks mõjuks pidasid vastajad õpilaste paremat keskkonnateadlikkust, mis tekib vahetus keskkonnas viibides. Ainult üks vastaja tõi välja, et õuesõpe tõstab laste heaolu ning muudab nad õnnelikumaks.

Küsimusele “*Kui sageli kasutate oma tundides õuesõpet?*” vastates pidid õpetajad valima sobiva vastusevariandi. Sobiva variandi puudumisel oli võimalik valida ka “Muu” ning valikut põhjendada. Vastustest selgus, et kõige rohkem õpetajaid (44,2%, n=65) rakendab õuesõpet kord kuus või rohkem. Kõige vähem õpetajaid (0,7%, n=1) valis vastusevariandi “üldse mitte”. Täpsem statistika on esitatud joonisel 3.

Joonis 3. Esimese kooliastme klassiõpetajate õuesõppe rakendamise sagedus protsentides.

Vastusevariandi “Muu” valis 12,4% vastajatest, kelle jaoks õuesõppe korraldamine sõltus vastamise hetkel aastaajast, teemadest või kes ei osanud sagedust hinnata. Näited vastusevariandi “Muu” kirjeldustest:

“Sõltuvalt aastaajast. Sügisel/kevadest paar korda nädalas. Talvel harvem.”

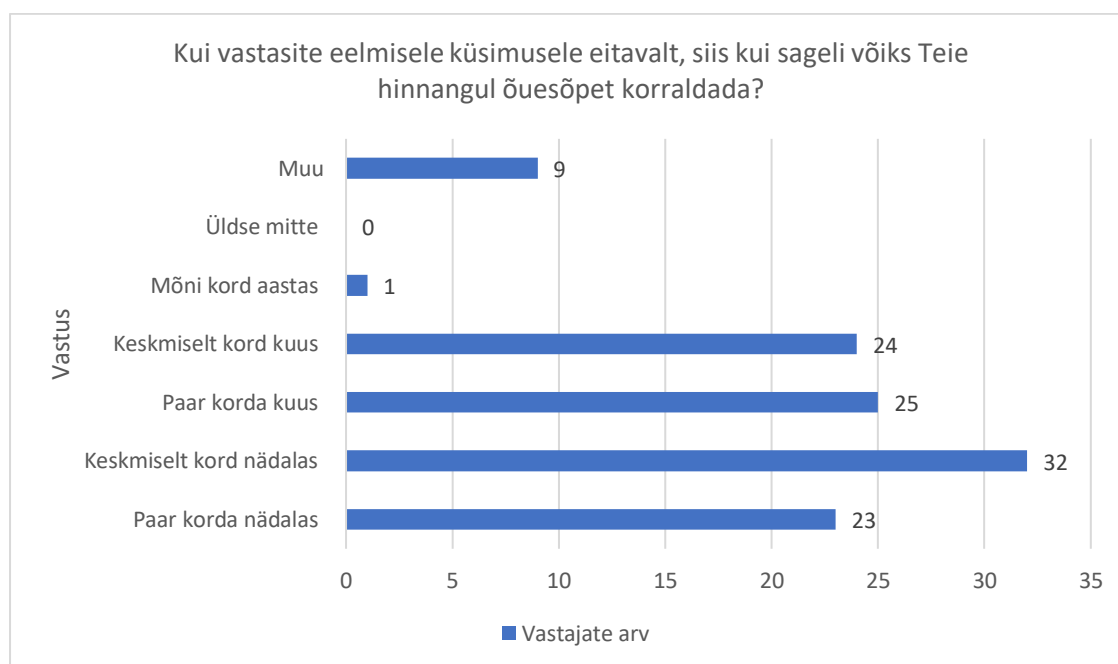
“Kuna olen võõrkeeõpetaja, siis toimuvad õuesõppetunnid lähtuvalt teemadest ja õppematerjalist, mida on võimalik mujal läbi viia. Kevaditi on maikuu n-ö õues-keeõppe kuu, kus reedest tunnid toimuvad kooliõues.”

“Kevaditi ja sügiseti rohkem, talvel vähem. Oleneb ka klassist.”

Lisaks õuesõppe rakendamise ajalisele hindamisele pidid õpetajad vastama, kas nende hinnangul on praegune õuesõppe osakaal piisav. Õuesõppe osakaalu hindas piisavaks 29,7% (n=43) õpetajatest ning ebapiisavaks 70,3% (n=102). Osakaalu piisavuse üle otsustamise küsimusele järgnes soovituslik küsimus *“Kui vastasite eelmisele küsimusele eitavalt, siis kui sageli võiks Teie hinnangul õuesõpet korraldada?”* Sellele küsimusele vastas kokku 114 õpetajat ehk 78,6% kõigist vastajatest. Järgnevalt on esitatud tulemused, arvestades tervikuks vastanud 114 õpetajat (joonis 4). Mõned näited vastusevariandist “muu” on järgmised:

“Üldiselt näiteks kord kuus. Kevadel ja sügisel võiks olla sagedamini, sest siis on selleks ilm parem.”

“Sobiva teema ja ilmastikuolude puhul võiks olla õuesõpet ülepäeviti.”

Joonis 4. Õpetajate seisukohad õuesõppe korraldamise osas.

Andmeid analüüsid selgus, et õuesõpet peetakse oluliseks (keskmine hinnang 4,24). Kõige rohkem valiti vastusevarianti “Nõustun täielikult”. Samuti nõustusid õpetajad järgmiste väidetega: õues õppimine aitab õpilastel paremini teadmisi omandada; õuesõpe loob palju võimalusi erinevate ainete lõimimiseks; õuetundi planeerides on mul võimalik ise otsustada tunnitegevuste ja sisu üle. Õpetajad ei olnud valdavalt nõus väidetega, et õuesõppe planeerimisel on kohustus lähtuda kooli juhtkonna poolt etteantud kriteeriumitest ning kool on

õuesõppe rakendamist reguleerinud. Nõus ei olnud ka väitega, et tunnis on piisavalt aega õuesõppe kasutamiseks. Täpsemad andmed on esitatud tabelis 2.

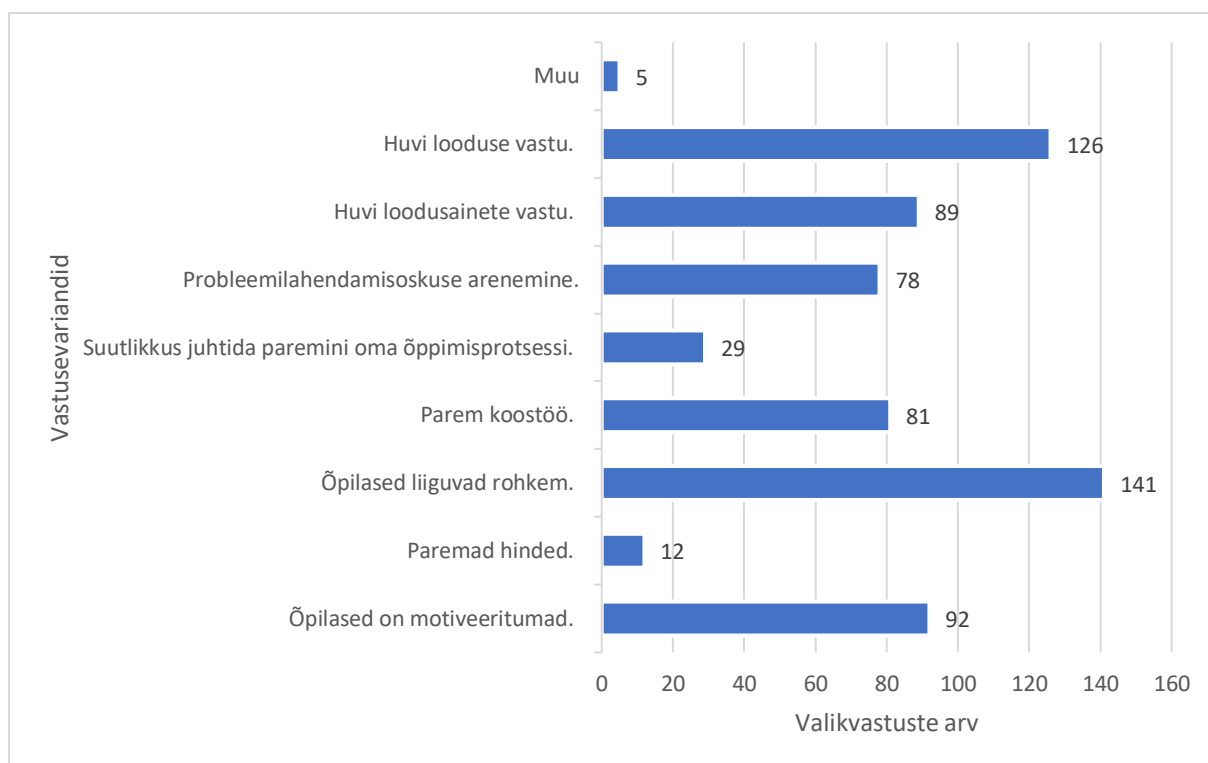
Tabel 2. Õpetajate seisukohad seoses õuesõppega

Hinnatavad väited	Keskmine	Mood	SD
Pean õuesõpet oluliselt	4,24	5	0,757
Õues õppimine aitab õpilastel paremini teadmisi omandada.	3,84	4	0,796
Klassiruumis on võimalik teadmisi edastada sama tõhusalt kui õues.	3,2	3	0,742
Õues õppides on kergem hoida distsipliini, kui klassiruumis õppides.	2,23	2	0,831
Tunnis on piisavalt aega, et rakendada õuesõpet	2,64	2	1,012
Õuesõppe planeerimine on minu hinnangul ajakulukas	3,34	4	1,002
Õuesõppe loob palju võimalusi erinevate ainete lõimimiseks	4,33	4	0,646
Õuetundi planeerides on mul võimalik ise otsustada tunnitegevuste ja sisu üle	4,25	4	0,759
Õuesõppe planeerimisel pean lähtuma kooli juhtkonna poolt etteantud kriteeriumitest.	2,07	1	1,039
Minu kool on õuesõppe rakendamist reguleerinud	1,59	1	0,909
Leian, et õuesõppe osakaalu üle peaks õpetaja saama ise otsustada.	4,35	5	0,75
Põhikooli riiklik õppekava toetab mind õuesõppe planeerimisel	3,43	4	0,911
Põhikooli riiklikus õppekavas on õuesõppe korraldust piisavalt hästi reguleeritud	2,79	3	0,891

Tabelis 2 on välja toodud keskmised hinnangud väidetele, mood ehk kõige rohkem valitud hinnang ning SD (standardhälve)

3.2. Kogemused ja takistused

Järgnevalt soovis töö autor teada saada, milliseid õuesõppega seotud positiivseid elamusi on õpetajad täheldanud. Selleks oli küsimustikus valikvastustega küsimus. Vastuste hulgast valisid vastajad kõik sobivad variandid ning sobiva variandi puudumisel võimaldati valida vastus „Muu“ õpetajate kogemuste täpsustamiseks. Vastuste näitlikustamiseks koostas autor diagrammi (joonis 5), millelt kajastub, kui palju konkreetseid vastuseid esitati. Õpetajad pidasid kõige suuremateks positiivseteks elamusteks õpilaste rohkemat liikumist (n=141) ning märganud on õpilaste looduslase huvi (n=126) ning motivatsiooni (n=92) kasvamist.

Joonis 5. Õpetajate positiivsed kogemused seoses õuesõppega.

5 õpetajat valis vastuse “muu”. Järgnevalt esitatakse näiteid õpetajate avatud vastustest:

“Pikaajalised mõjud õues õpitud teemade puhul on suuremad. Lastel on kauem meeles asjad, mida õues õpiti, isegi kui hinded kohe seda ei näita.”

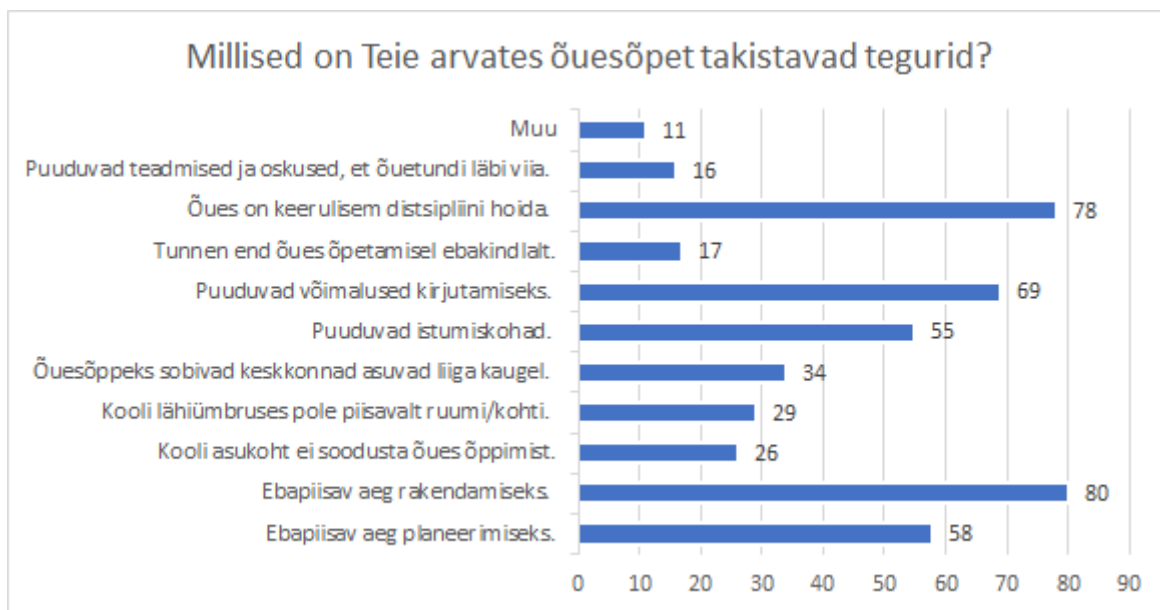
“Õpilaste-õpetajate suhe muutub usalduslikumaks, avatumaks, paremaks.”

“Suuremad võimalused, vastupidavuse arendamine.”

“Oleme rõõmsameelsemad.”

“Ka distantssi hoidmine, nakatumise võimalus langeb.”

Lisaks positiivsetele kogemustele uuris autor, milliseid takistavaid tegureid on õpetajad täheldanud seoses õuesõppega (joonis 6). Takistavate tegurite hulk oli positiivsetest kogemustest väiksem. Kõige suuremateks õuesõpet takistavateks teguriteks pidasid õpetajad ebapiisavat aega õuetunni rakendamiseks ($n=80$), kirjutamisvõimaluste puudumist ($n=69$) ning märkimisväärne osa vastajatest ($n=78$) hindas distsipliini hoidmist õues keerulisemaks, kui klassiruumis.

Joonis 6. Õuesõpet takistavad tegurid.

Vastusevariandi “muu” selgitustes nimetati järgmiseid õuesõpet takistavaid tegureid: vajadus abiõpetaja järele; ilmastik; teemad ja ained, mille puhul on keerulisem olla loov; puudub tahtmine, õpetaja alamotiveeritus. Kaks õpetajat tõid välja, et nende jaoks ei esine takistavaid tegureid. Näiteks:

“Kui on tahtmine tundi õues läbi viia, siis pole selleks mingeid takistavaid tegureid.”

3.3. Õuesõppe võimalused Eesti koolides

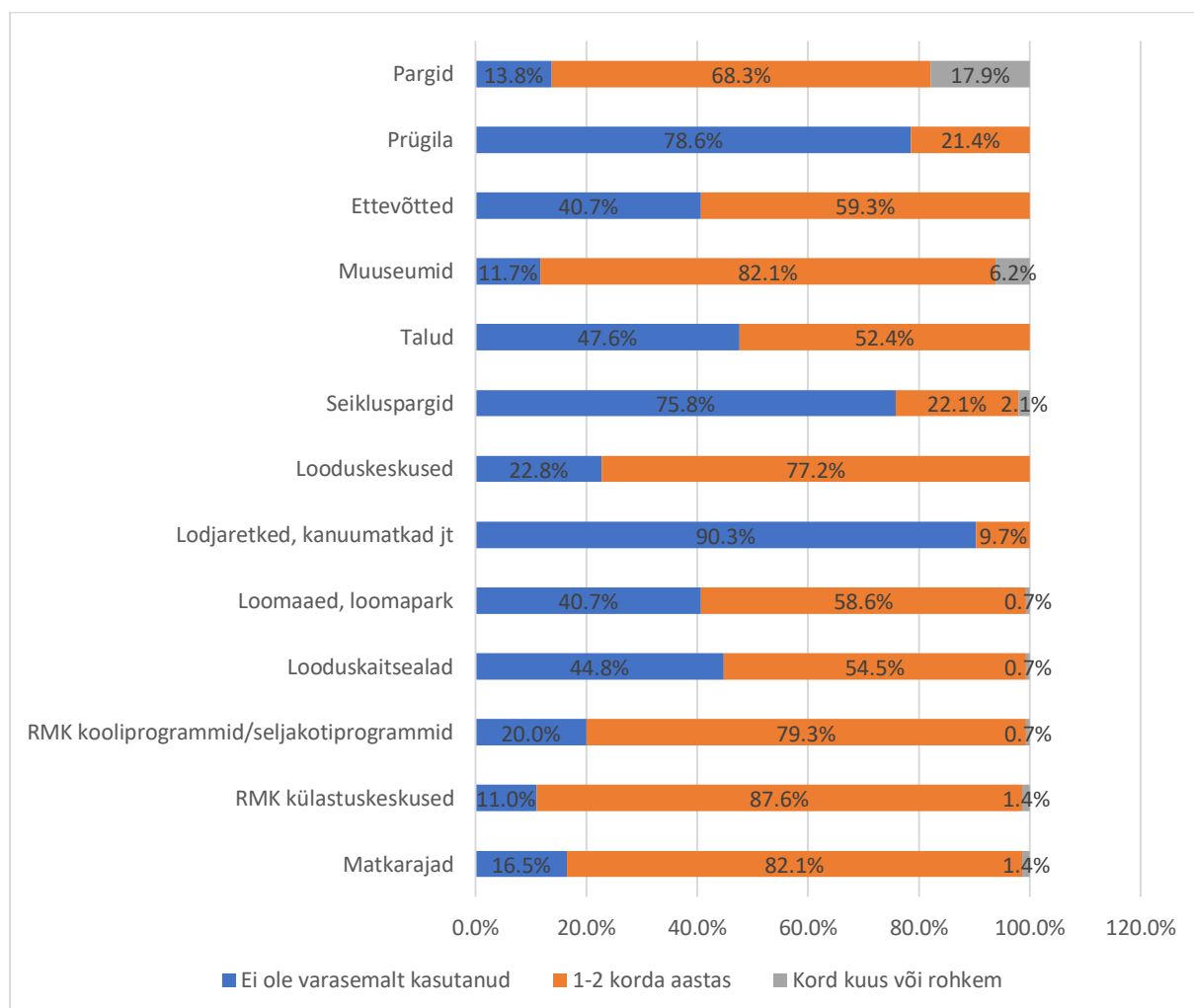
Õuesõppe võimaluste uurimiseks pidid õpetajad vastama järgnevale küsimusele: *“Kuidas hindate oma koolis olevat õueala õuesõppe rakendamise seisukohast? Valige kõige sobivam variant.”* Antud küsimus oli valikvastustega, millest õpetajad pidid valima sobivaima. Enim õpetajaid (54,5%, n=79) valis vastusevariandi *“õueala on piisavalt suur õuesõppe rakendamiseks, kuid vajab täiendusi.”* 30,3% (n=44) õpetajatest hindas oma kooli õueala piisavaks õuesõppe rakendamise seisukohast. 12,4% (n=18) vastanutest leidis, et nende kooli õueala on väike, mistõttu õuesõpet rakendatakse väljaspool kooli territooriumit. Kõige vähem (2,8%, n=4) õpetajatest märkis, et õuesõpet ei ole võimalik üldse rakendada.

Sarnaselt eelnevale küsimusele pidid vastajad ühe võimaliku valikvastusega hindama õuesõppe rakendamiseks vajalike vahendite olemasolu. Küsimustikus olid näited vahenditest järgmised: pingid, kirjutamisalused, markerid, kompassid jt. Kõige rohkem vastajaid (45,5%, n=66) leidis, et vahendeid on õuesõppe rakendamiseks piisavalt, kuid neid vajatakse juurde.

Vastusevarianti “*vahendeid ei ole piisavalt, et õuesõpet läbi viia*” valis 36,6% (n=53) õpetajatest. Kõige vähem hinnati vahendite olemasolu piisavaks, täpsemalt 17,9% (n=26).

Järgnevalt hinnati võimaluste olemasolu ning olulisust (Lisa 3). Õuesõppe võimaluste hindamise tulemusi analüüsides selgus, et võimalustest kõige rohkem on olemas puud ja põõsad (91,7%), looduslikud materjalid (89,7%), staadion (82,1%) ning mänguväljak (75,2%). Olulistest, kuid puuduvatest võimalustest toodi enim välja varjualust, kus vihmase ilmaga õuetundi läbi viia. Varjualust pidas oluliseks 62,8% õpetajatest. Suur osa õpetajatest hindas oluliseks ka järgmiseid võimalusi: laudad kirjutamiseks (53,8%); kooliaed (53,1%); õuesõppeklass (50,3%); raba (49,0%). Nimetatud võimalustest peeti kõige vähem olulisteks järgmiseid: raba (32,4%); liivaga kaetud ala (29,0%); niit (26,2%); õuesõppeklass (26,2%).

Lisaks kooliala hindamisele anti hinnang kogukonna pakutavatele võimalustele (joonis 7). Kogukonna võimalused vastusevariantidega ning vastajate protsentuaalse hulgaga on esitatud lisas 4. Kõige sagedamini on kasutatud õuesõppe rakendamisel matkaradu ning RMK külastuskeskusi. Üldse ei ole valdavalt korraldatud lodjaretki ja kanuumatkasid, võimalustena on vähe kasutatud veel prügilat, seiklusparke ning talusid.

Joonis 7. Kogukonna pakutud võimaluste kasutamine õues õppimiseks.

Lisaks välja toodud kogukonna võimaluste hindamisele anti vastajatele võimalus vabas vormis lisada, milliseid kogukonna pakutud võimalusi on veel kasutatud. 145 vastajast 15,2% (n=22) vastas küsimusele. Õpetajad esitasid järgmiseid näiteid: teater, kino, töökohad, mereäär, loomafarmid, ratsakool, linnaterritoorium, kauplus, turg, arstipunkt, järv, maastikukaitseala, kelgumägi, raamatukogu, raudteejaam, politsei, botaanikaaed, haljasalad, avatud aiad, ülelinnalsed üritused, mänguväljakud. Näitena toodi veel Keskkonnainvesteeringute Keskust (KIK), üritusi, kogukonnaliikmete kaasamist õpetaja poolt ning projektipäevi. Järgnevalt on lisatud mõned väljavõtted õpetajate vastustest:

“Kuna oleme maakool, siis meie kooli ümbritseb kõikjal loodus. Me ei pea selleks kusagile eriti kaugele minema, et algklasside õuesõpet läbi viia. Kord aastas on igale klassile üks KIKi projektiga külastus RMK külastuskeskusesse, botaanikaaeda, loomaaeda jne. Kutsume kohale RMK töötaja, kes viib õppeprogramme läbi nii ruumis kui õues (veekogu, muld, raba).”

“Päästeameti poolt läbi viidud ohutusõppused/ohutustunnid. Kaitseliidu korraldatud rühmamängud.”

“Olen pigem ise loonud õuesõppetundide sisu, lähtudes soovitud õpitulemustest ja kaasanud kogukonnaliikmeid mõnede kindlate teemade läbiviimisse või oma kogemuste jagamiseks.”

3.5. Maa- ja linnakoolide õpetajate vastuste erinevus**Maa- ja linnakoolide erinevuste võrdlemiseks võeti esmalt aluseks õuesõppe osakaal.**

Andmeid Mann-Whitney U-testiga analüüsid (Tabel 3) sooviti teada saada, kas õuesõppe rakendamise sagedus sõltub kooli asukohast. Linnakoolis töötavaid õpetajaid vastas küsimustele 72 ning maakoolis töötavaid õpetajaid 73. Leiti, et vastajate hinnangud ei erine sõltuvalt sellele, kas kool asub maa- või linnakeskkonnas ning erinevus ei olnud statistiliselt oluline ($p>0,05$, $p=0,232$).

T-testiga võrreldi ka õpetajate hinnanguid selle osas, kui tihti õuesõpet rakendada peaks. Küsimusele vastasid vaid need õpetajad, kes leidsid, et õuesõppe osakaal ei olnud antud hetkel piisav. Linnakoolis töötavatest 72 õpetajast vastas küsimusele 58, maakoolis töötavatest 73 õpetajast 56. Taaskord leiti, et vastajate hinnangud ei ole statistiliselt olulised, vastused ei erine sõltuvalt sellest, kas kool asub linnas või maal ($p>0,05$, $p=0,684$).

Tabel 3. Õpetajate hinnangute statistiline olulisus. *Märkused:* Sig. (2-tailed) - statistiline olulisus.

Küsimus	Sig. (2-tailed)
Kui sageli kasutate oma tundides õuesõpet?	0,232
Kui vastasite eelmisele küsimusele eitavalt, siis kui palju võiks Teie hinnangul õuesõpet korraldada?	0,684

Lisaks osakaalu võrdlemisele sooviti leida, milliseid õuesõppe võimalusi on koolides ning kuivõrd need erinevad maa- ja linnakoolide näitel. Koolidel olevad õuesõppe võimalused on esitatud tabelis 4. Tabelis on välja toodud, kui palju esines vastamise hetkel välja toodud õuesõppe võimalust linnakoolis, maakoolis, kui palju valiti erinevate võimaluste korral vastusevarianti “on olemas” ning kas tulemus on statistiliselt oluline. Statistiline olulisus leiti näiteks järgmiste võimaluste juures: mets ($p < 0,05$, $p = < 0,001$); niit ($p < 0,05$, $p = < 0,001$); matkarajad ($p < 0,05$; $p = 0,001$); raba ($p < 0,05$, $p = 0,002$) ning veekogu ($p < 0,05$, $p = 0,003$).

Tabel 4. Õuesõppe võimaluste olemasolu ning maa- ja linnakoolide õpetajate vastuste erinevus.

Võimalus	Linnakool	Maakool	Kokku	Sig. (2-tailed)
Õuesõppeklass	13	21	34	0,654
Varjualune, kus vihmase ilma korral tundi läbi viia	13	20	33	0,550
Võimalus korraldada vaatluseid	43	53	96	0,069
Kooliaed	18	21	39	0,344
Istumiskohad kooli õuealal	38	47	85	0,188
Lauad kirjutamiseks	15	25	40	0,245
Puud, põõsad	64	69	133	0,202
Liivaga kaetud ala	27	41	68	0,030
Mänguväljak	52	57	109	0,402
Staadion	58	61	119	0,652
Mets	37	63	100	<0,001
Veekogu	34	51	85	0,003
Raba	8	19	27	0,002
Niit	11	44	55	<0,001
Matkarajad	23	40	63	0,001
Vahendid (kompass, kriidid, pallid jt)	43	51	94	0,154
Looduslikud materjalid (kivid, käbid, oksad jt)	61	69	130	0,047
Tunnikavad õuetunni läbiviimiseks	26	29	55	0,797
Mängude ja liikumispause kirjeldused	34	42	76	0,150

4. Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada ja võrrelda Eesti maa- ja linnakoolide esimese kooliastme õpetajate seisukohti õuesõppe kohta. Samuti anda ülevaade sellest, millised on õpetajate hinnangul koolide võimalused õues õppimiseks. Selles peatükis arutleb

töö autor saadud tulemuste üle, lähtudes magistritöö uurimisküsimustest ning teoreetilisest osast.

Esimese uurimisküsimusega soovis töö autor teada saada, kuidas Eesti esimeses kooliastmes õpetavad klassiõpetajad mõistavad õuesõpet ning kui tihti nad seda praktiseerivad. Uurimise tulemusel selgus, et õuesõppe olemus ei olnud vastustes läbivalt sarnane. Õuesõppe mõiste selgitamisel kirjeldasid vastajad peamiselt keskkonnaga seotud aspekte, enim toodi välja õuesõpet kui õues õppimist. See arusaam võib tuleneda õuesõppe mõistest endast, mis sõna sõnalt mõistes on justkui õues õppimine. Teisalt võib õuesõpe olla kirjeldatud õues õppimisena seoses rohkete definitsioonide ning sellest tuleneva segadusega. Beames, Atencio ja Ross (2009) tõid välja, et tihti kasutatakse õues õppimist ning õuesõpet võrdväärse mõistena, mis võib olla õuesõppe mitmeti mõistetavuse põhjuseks. Kuigi enamik uurimuses osalejatest pidas õuesõpet õuekeskkonnas õppimiseks, ei ole enamiku autorite sõnul õuesõpe ainuüksi klassisisese tunni õue toomine, vaid oluline on eelkõige eesmärgipärasus ning õpetaja ettevalmistus (Institute for Outdoor Learning, s.a.; Koppel, 2016).

Õpetajad selgitasid õuesõppe mõistet ka õppe korraldamise seisukohast. Kuigi enamik vastanutest pidas õuesõpet õues õppimiseks, lisasid paljud õpetajad kirjeldusse juurde õuesõppe eesmärgipärasuse ning kindla tunni struktuuri. Lisaks tõid paljud õpetajad välja õuesõppe lõimingu erinevate ainetundidega, sealhulgas võimaluse siduda õuesõpet kõikide õppeainetega. Ka Šotimaa õuesõppekäsituse kohaselt loob õuesõpe lõimimisvõimalusi iga õppeaine raames (Learning and Teaching Scotland, 2007).

Eesti maa- ja linnakoolide õpetajad selgitasid õuesõpet ka õppetöö olemuse kaudu. Peamiselt aitab õuesõpe nende hinnangul seoseid luua ning siduda teooriat praktikaga. Eshach & Fried (2005) tõid välja, et uurimise ja kogemuste kaudu tekib oskus luua seoseid teooria ja reaalse elu vahel. Lisaks tõid paljud õpetajad välja, et õuesõpe sisaldab uurimusliku õppe elemente, milleks on näiteks planeerimine, katsetamine, järelduste tegemine (Timoštšuk, 2018). Ka Timoštšuk (2018) leidis, et uurimuslik õppimine aitab õpilastel seoseid paremini luua. Õues õppimine loob võimalusi uurimiseks ja kogemiseks, mis võib olla peamiseks põhjuseks, miks õpetajad vastustes tõid välja eelkõige seoste loomist ning uurimuslikku õpet.

Lisaks seoste loomisele ja uurimusliku õppe elementidele kirjeldasid õpetajad õuesõpet võimalusena teha koostööd õpetaja ja õpilaste vahel, nimetati ka õpilaste omavahelist koostööd. Koostöö on oluline sotsiaalsete oskuste arendamiseks ning saavutatakse parem eneseregulatsioon ning teistega arvestamine (O'Brien, 2009). Kuna õuesõpe toetab hästi koostööd (Timoštšuk, 2018), oli selle välja toomine õuesõppe

selgitamisel eeldatav.

Õpetajad selgitasid õuesõppe mõiste olulisust ka õpilase vaatenurgast, seostades õuesõpet õpilaste keskkonnateadlikkuse tõstmistega, lisaks tõi üks õpetaja välja õuesõppe juurde kuuluva olulise aspekti, milleks on õpilaste heaolu. Nimelt, õuesõpe aitab õpilastel säilitada ja tugevdada õpimotivatsiooni, mille tagajärjel on õpilased õnnelikumad (O'Brien, 2009). Brophy, Marchant ja Todd (2019) on leidnud, et õnnelikud lapsed on koolis edukamad. Ka põhikooli riiklik õppekava (2011) peab oluliseks õues õppimise ja õppekäikudega õpimotivatsiooni tugevdamist. Siiski, töö autori hinnangul oli üllatav, et heaolu selgus ainult ühe vastaja avatud vastusest.

Õuesõppe defineerimisele lisaks sooviti teada, kui tihti õpetajad õuesõpet rakendavad. Enamik õpetajatest rakendab õuesõpet kord kuus või rohkem, mis ei olnud autori teooriast lähtuval hinnangul eeldatav tulemus. Borsos, Patocskai ja Boric (2018) läbiviidud uuringust selgus, et enamik õpetajaid korraldab õuesõpet kord kuue kuu jooksul ning paljud õpetajad vastasid, et õuesõpet korraldatakse kord kuus, kuid mitte sagedamini. Kord nädalas rakendati õuesõpet äärmiselt vähe. Brophy, Marchant ja Todd (2019) hindasid õuesõppe osakaalu suurenevaks ning ka käesoleva uuringu tulemustest võib järeldada, et õuesõpet on hakatud sagedamini rakendama.

Teise uurimisküsimusega sooviti saada teada, millised on maa- ja linnakoolide õpetajate seisukohad õuesõppe korralduse ja osakaalu osas ning kuivõrd need erinevad. Uurimuse tulemusena jõuti seisukohale, et õuesõppe rakendamise sagedus ei sõltu sellest, kas kool asub maal või linnas. Lisaks ei sõltu kooli asukohast see, kui tihti soovivad õuesõppe osakaalu ebapiisavaks hinnanud õpetajad õuesõpet rakendada. Kuigi antud uurimusest selgunud tulemuste kohaselt rakendavad Eesti õpetajad õuesõpet pigem tihti, soovitakse siiki õuesõpet veelgi rohkem kasutada. Antud uurimuse tulemused õuesõppe osakaalu osas ei olnud eeldatavad, sest varasemalt on täheldatud pigem osakaalu kahanemist (Henriksson, 2018). Siiski, õpetajate soov õuesõpet rohkem rakendada on tugev nii erinevate autorite seisukohast (Borsos, Patocskai & Boric, 2018; Burriss & Burriss, 2011) kui ka selle uurimuse tulemustest lähtudes.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on positiivsed kogemused ja õuesõpet takistavad tegurid õpetajate hinnangul. Uuringu tulemusel selgus, et õpetajad on õuesõppega seotult täheldanud palju positiivseid tegureid. Peamiselt on märgatud, et õpilased liiguvad rohkem, mida kinnitab ka Mygind (2007), kes leidis, et õuesõppepäeval oli õpilaste liikumisaktiivsus enam kui kaks korda suurem tavapärase koolipäeva kehalise kasvatus tunni aktiivsusest. Õpetajad on märganud ka õpilaste suuremat huvi looduse ja

loodusainete vastu, ühtlasi on õpilased olnud motiveeritumad. Õpilaste motiveeritust peavad oluliseks ka Eshach ja Fried (2005), kes leiavad, et suurem õpimotivatsioon aitab õpilastel säilitada ning tekitada avastamishuvi ning huvi loodusainete vastu. Eshach ja Fried (2005) tõid välja paremaid tulemusi loodusainetes õuesõppe positiivse mõjuna, kuid sellest uuringust sellist seost välja ei tulnud ehk võib eeldada, et õpetajad ei seosta paremaid õpitulemusi otseselt õuesõppega või ei peeta neid kõige olulisemaks positiivseks mõjuks.

Õuesõpet takistavatest teguritest tõid vastajad enim välja ebapiisavat aega õuesõppe rakendamiseks ja planeerimiseks. Kuna rakendamiseks kuluvat aega on ka teised teoreetilised allikad hinnanud ebapiisavaks, olid tulemused aimatavad. Näiteks kõige suuremaks takistavaks teguriks pidasid ka Ungari ja Serbia õpetajad just aja puudumist (Borsos, Patocskai & Boric, 2018). Eesti õpetajad pidasid peamisteks takistusteks veel kirjutamiskohtade puudumist ning leidsid, et õues on keerulisem distantsti hoida. Distantsti hoidmise keerukuse valijate osakaal oli töö autorile üllatav, sest peamistes õuesõppe takistusi käsitlevates allikates ei ole autorid välja toonud distsipliini peamise takistusena.

Neljanda uurimisküsimusega soovis töö autor teada saada, millised ning kuivõrd erinevad on maa- ja linnakoolide võimalused õuesõppe rakendamiseks õpetajate hinnangul. Uurimise tulemusel leiti, et kõige rohkem võimalustest on olemas loodusobjekte (puid ja põõsaid), looduslikke materjale, koolidel on olemas ka staadion ning mänguväljak. Eeldatav oli tulemus, et olemas on looduslikud materjalid, mida õuesõppeks kasutada. Khan *et al* (2019) uurimusest selgus, et kooliõu peaks olema mitmekesine ning naturaalne, et õpilastel oleks võimalus mängida ning ümbritsevat ise avastada. Lähtudes saadud tulemustele, on koolidel olemas võimalused, mis võimaldavad laste liikumisaktiivsuse suurendamist ning õppe mängulisemaks muutmist.

Maa- ja linnakoolide võrdlemisel selgus, et maakoolidel oli märkimisväärselt rohkem võimalusi õuesõppeks kasutada niitu, raba, metsa ning matkaradu. Saadud tulemused olid kooli asukohast lähtudes eeldatavad ning võimaluste olemasolu sõltus sellest, kas kool asub linna- või maakeskkonnas. Tulemusi analüüsides märgati vähest kooliaia olemasolu, kuid õpetajad pidasid seda võimalust valdavalt oluliseks. Tulemused ühtivad ka teooriaga. Nimelt, Tamme (2012) sõnul on kooliaedade osakaal Eestis märkimiselt vähenenud. Siiski, kooliaed on õuesõppeks üks tõhusamaid viise õuesõppe kaudu iseseisvuse arendamiseks ning loob suurepäraselt võimaluse teha praktilisi töid (Bowker & Tearle, 2007). Sellest võib järeldada, et kooliaia võimalusi ei ole hetkeseisuga Eestis küll palju, kuid õpetajad peavad seda väga oluliseks.

5. Töö piirangud ja praktiline väärtus

Selle magistritöö piirangutena võib välja tuua Eestikesksete uuringute vähesuse. Kuna teemat on uuritud küllaltki vähe Eesti kontekstis, oli töö autori hinnangul keerukas leida usaldusväärseid teoreetilisi eestikeelseid allikaid, millele toetuda. Samuti on vähe andmeid õuesõppe rakendamise kohta koolides. Uuringuid on läbi viidud, kuid pigem koolieelsete lasteasutuste põhjal.

Käesoleval magistritööl on praktiline väärtus õpetajatele. Töö tulemused on olulised, et õpetajad pööraksid rohkem tähelepanu õuesõppele. Lisaks on töös esitatud õuesõppe rakendamiseks olemasolevad võimalused, mida õpetajad peavad oluliseks, kuid mis paraku puuduvad. Ülevaade annab võimaluse luua õuesõppeks paremaid tingimusi koolis, ühtlasi on õpetajatel võimalus näha, milliseid võimalusi pakub kogukond, et korraldada õuesõpet ka kooliümbrusest väljaspool.

Küsitluse viimases vaba vastusega küsimustikus oli vastajatel võimalus avaldada oma arvamust teema või küsimustiku kohta. Vastustest selgus, et Eesti õpetajad peavad teemat oluliseks, kuid soovivad, et oleks rohkem teemapõhiseid õuesõppetundide kirjeldusi, infot, koolitusi ning konkreetset programmi, mis kohustaks teatud hulga tundide läbiviimist õues. Just seetõttu on töö tulemused olulised ka koolitustega seotud ettevõtetele.

Töö praktiline väärtus seisneb ka selles, et tööga anti üle-eestiline ülevaade õuesõppe ning selle võimaluse kohta. Ülevaade võimaldab teemat edaspidi kooli kontekstis veelgi põhjalikumalt edasi uurida ning käesolevaid uuringu tulemusi on võimalik võtta aluseks uute tulemuste võrdlemisel.

6. Tänuõnad

Tänan juhendajat, uuringus osalenud õpetajaid, kes panustasid töö valmimisse, ning kooli- ja õppejuhte, kes nõustasid keerulisel ning märkimisväärselt suurema töökoormusega ajal edasi saatma minu küsimustiku.

7. Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Aliis Siniroht

/allkirjastatud digitaalselt/

20.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Beames, S., Atencio, M., & Ross, H. (2009) Taking Excellence Outdoors. *Scottish Educational Review* 41(2), 32-45.
- Beilmann, M. (2020). *Küsitlusuuringud*. Külastatud aadressil <https://sisu.ut.ee/samm/k%C3%BCsitlusuuringud>
- Borsos, E., Patocskai, M., & Boric, E. (2018) Teaching in nature? Naturally. *Journal of Biological Education* 52(4), 429-439.
- Bowker, R., & Tearle, P. (2007). Gardening as a learning environment; A study of children's perceptions and understanding of school gardens as part of an international project. *Learning Environment Research* 10(2), 83-100.
- Brophy, S., Marchant, E., & Todd, C. (2019). *Outdoor learning has huge benefits for children and teachers - so why isn't it used in more schools?* Külastatud aadressil <https://theconversation.com/outdoor-learning-has-huge-benefits-for-children-and-teachers-so-why-isnt-it-used-in-more-schools-118067>.
- Burriss, K. G., & Burriss, L. (2011). Outdoor play and learning: Policy and practice. *International Journal of Education Policy and Leadership* 6(8), lk 1-12.
- Eesti kaitsealad. (s.a.). *Iisaku looduskeskus*. Külastatud aadressil https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/alutaguse-rahvuspark/kulastajale-20/iisaku-looduskeskus?fbclid=IwAR3WiwX3Rn5q3vfwTUsUpilOTcsRmbq0TqQ-MgLKMT_Gs56KdqhN6PfxI0c.
- Emajõe Lodjaselts, (s.a.). *Ujuv loodusklass*. Külastatud aadressil <https://lodi.ee/ouesope/ujuv>.
- Emajõe Lodjaselts, (s.a.). *Õuesõpe veel ja vee ääres*. Külastatud aadressil <https://lodi.ee/ouesope>.
- Ernst, J. (2014). Early childhood educators' use of natural outdoor settings as learning environments: an exploratory study of beliefs, practices, and barriers. *Environmental Education Research* 20(6), 735-752.
- Henriksson, A.-C. (2018). Primary school teachers' perceptions of out of school learning within science education. *Special Issue: Out of School Learning* 6(2), 9-26.
- Higgins, P., & Loynes, C. (1997). *On the nature of outdoor education*. Külastatud aadressil http://www.docs.hss.ed.ac.uk/education/outdoored/higgins_loynes_nature_of_oe.pdf.
- Institute for Outdoor Learning. (s.a.). *About Outdoor Learning*. Külastatud aadressil <https://www.outdoor-learning.org/Good-Practice/Research-Resources/About-Outdoor-Learning>.

- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Induktiivne versus deduktiivne lähenemine*.
Külastatud aadressil <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Keskkonnaamet. (s.a.). *Keskkonnaharidus*. Külastatud aadressil
<https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnaharidus>
- Khan, M., Bell, S., McGeown, S., & Silveirinha de Oliveira, E. (2019). Designing an outdoor learning environment for and with a primary school community: a case study in Bangladesh. *Landscape Research* 45(1), 95-110.
- Koppel, I. (2016). *Õuesõppest*. Külastatud aadressil http://oppekava.innove.ee/wp-content/uploads/sites/6/2016/09/Ouesoppest_imbi_koppel.pdf.
- Learning and Teaching Scotland. (2007). *taking learning outdoors - partnerships for excellence*.
Külastatud aadressil
http://www.docs.hss.ed.ac.uk/education/outdoored/taking_learning_outdoors.pdf
- Metsamajandusuudised. (2020). *Tule pere, töökaaslaste või sõpradega loodusesse ja saa uusi teadmisi*. Külastatud aadressil
<https://www.metsamajandusuudised.ee/uudised/2020/03/05/tule-pere-tookaaslaste-voi-sopradega-loodusesse-ja-saa-uusi-teadmisi>.
- Mägi, K. (2010). Emotsionaalne ja enesekohaste oskuste areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 111-113).
- Mygind, E. (2007). A comparison between children's physical activity levels at school and learning in an outdoor environment. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning* 7(2), 161-176.
- Norton. (2018). *Norton's My First Device Report*. Külastatud aadressil
https://now.symassets.com/content/dam/norton/global/pdfs/reports/Norton_My_First_Device_Report_Oct_2018_Final.pdf.
- O'Brien, L. (2009). Learning outdoors: the Forest School approach. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education* 37(1), 45-60.
- Põhikooli riiklik õppekava (2011). Riigi Teataja I 2011, 01, 14. Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv#>.
- Remington, T., & Legge, M. (2016). Outdoor education in rural primary schools in New Zealand: a narrative inquiry. *Journal of Adventure Education and Outdoor learning* 17(1), 55-66.
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Young Choi, M., Sanders, D., & Benefield, P. (2004). *A Review of Research on Outdoor Learning*. Slough: National Foundation for Educational Research and King's College London.

- RMK. (s.a.). *Elistvere külastuskeskus*. Külastatud aadressil <https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/tartu-jogeva-puhkeala/4450>.
- RMK. (2018). *Külastaja- ja külastusseire*. Külastatud aadressil <https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastaja-ja-kulastusseire>.
- RMK. (s.a.). *Külastuskorraldus*. Külastatud aadressil <https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid>.
- RMK. (s.a.). *RMK matkatee võimalused*. Külastatud aadressil <https://loodusegakoos.ee/juhised-looduskulastuseks/rmk-matkatee-voimalused>.
- Robertson, J. (2020). “*Outdoor Learning*” or “*Learning Outdoors*”? *What’s the Difference?* Külastatud aadressil <https://creativestartlearning.co.uk/whole-school/outdoor-learning-or-learning-outdoors-whats-the-difference/>
- Saarniit, M. (2016). *VI klassi õpilaste arvamused õuesõppest Tallinna koolide näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Sarv, M. (2013). Meelega õpitu on meeles. *Õpetajate Leht* Nr 13, lk 9.
- Tamme, T. (2012). *An overview of outdoor learning in Estonia*. Külastatud aadressil http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/mmv6_408_409.pdf.
- Tartu Ülikool. (s.a.). *Mugavusvalim*. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/mugavusvalim.html>
- Thomas, G. J. (2018). Effective teaching and learning strategies in outdoor education: findings from two residential programmes based in Australia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning* 19(3), 242-255.
- Timoštšuk, I. (2018). Uurimuslik õpe ergutab algklassilaste loodushuvi. *Õpetajate Leht* Nr.8, lk 11.
- World Health Organization. (2018). *Physical activity*. Külastatud aadressil <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity>.
- Wisdom, J. ja Creswell, J. (2013). *Mixed Methods: Integrating Quantitative and Qualitative Data Collection and Analysis While Studying Patient-Centered Medical Home Models*. United States: AHRQ Publication.
- Wishart, L., Cabezas-Benalcázar, C., Morrissey, A., & Versace, V. L. (2018). Traditional vs naturalised design: a comparison of affordances and physical activity in two preschool playscapes. *Landscape Research* 44(8), 1031-1049.

Lisad

Lisa 1. Küsimustik

Esimese kooliastme klassiõpetajate seisukohad õuesõppe ning selle võimaluste kohta

Lugupeetud esimese kooliastme klassiõpetaja!

Olen Aliis Siniroht, Tartu Ülikooli klassiõpetaja õppekava V kursuse tudeng. Kirjutan magistritööd, mille eesmärk on välja selgitada Eesti maa- ja linnakoolide esimese kooliastme õpetajate seisukohad õuesõppe kohta ning anda ülevaade sellest, millised on tänase seisuga õues õppimise võimalused Eestis. Sellega seoses palun Teie abi. Küsitlus on anonüümne ning vastuseid ei seostata Teie isiku ega kooliga. Vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul. Vastamisel palun mõelge iga küsimuse või väite üle rahulikult. Ankeedis ei ole õigeid ega valesid vastuseid, vastamisel lähtuge oma arvamusest ja kogemustest. Küsimustele vastamine võtab aega ligikaudu 10-15 minutit.

Küsimustikus on 19 küsimust

Taustaküsimused

Teie sugu:

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Naine
- Mees

Teie vanus:

Siia väljale võib sisestada ainult numbreid.

Kirjutage vastus siia:

Teie haridus:

Valige üks järgnevatest vastustest

Juhul kui valite 'Muu:', siis palun täpsustage!

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Keskhariidus
- Bakalaureus või sellega võrdsustatud haridus
- Magister või sellega võrdsustatud haridus
- Doktor või sellega võrdsustatud haridus
- Muu

Tööstaaž õpetajana:

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- 0-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- 16-20 aastat
- 21-25 aastat
- 26-30 aastat
- 31-35 aastat
- Üle 36 aasta

Teie kool:

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Linnakool
- Maakool

Millises maakonnas Teie kool asub?

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Harjumaa
- Läänemaa
- Saaremaa
- Hiiumaa
- Raplamaa
- Pärnumaa
- Järvamaa
- Lääne-Virumaa
- Ida-Virumaa
- Jõgevamaa
- Viljandimaa
- Tartumaa
- Põlvamaa
- Valgamaa
- Võrumaa

Õuesõppe olemus, olulisus ja rakendamine

Selgitage oma sõnadega, mida tähendab Teie jaoks õuesõpe.

Kirjutage vastus siia:

Kui sageli kasutate oma tundides õuesõpet?

Valige üks järgnevatest vastustest

Juhul kui valite 'Muu:', siis palun täpsustage!

- Paar korda nädalas
- Keskmiselt kord nädalas
- Paar korda kuus
- Keskmiselt kord kuus
- Mõni kord aastas
- Üldse mitte
- Muu:

Kas Teie hinnangul on praegune õuesõppe osakaal piisav?

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Jah
- Ei

Kui vastasite eelmisele küsimusele eitavalt, siis kui sageli võiks Teie hinnangul õuesõpet korraldada?

Valige üks järgnevatest vastustest

Juhul kui valite 'Muu:', siis palun täpsustage!

- Paar korda nädalas
- Keskmiselt kord nädalas
- Paar korda kuus
- Keskmiselt kord kuus
- Mõni kord aastas
- Üldse mitte
- Muu:

Hinnake viiepallisüsteemis, kuivõrd nõustute järgnevate väidetega.

Palun valige kõige sobivaim vastus:

	1-Ei nõustu üldse	2- Pigem ei nõustu	3-Nii ja naa	4- Pigem nõustun	5- Nõustun täielikult
Pean õuesõpet oluliseks.					
Õues õppimine aitab õpilastel paremini teadmisi omandada.					
Klassiruumis on võimalik teadmisi edastada sama tõhusalt kui õues.					
Õues õppides on kergem hoida distsipliini, kui klassiruumis õppides.					
Tunnis on piisavalt aega, et rakendada õuesõpet.					
Õuesõppe planeerimine on minu hinnangul ajakulukas.					
Õuesõppe loob palju võimalusi erinevate ainete lõimimiseks.					
Õuetundi planeerides on mul võimalik ise otsustada tunnitegevuste ja sisu üle.					
Õuesõppe planeerimisel pean lähtuma kooli juhtkonna poolt etteantud kriteeriumitest.					
Minu kool on õuesõppe rakendamist reguleerinud (kindel tundide arv, etteantud teemad jne).					
Leian, et õuesõppe osakaalu üle peaks õpetaja saama ise otsustada.					
Põhikooli riiklik õppekava toetab mind õuesõppe planeerimisel (teemade leidmine, lõiming, läbivad teemad, üldpädevused jne).					
Põhikooli riiklikus õppekavas on õuesõppe korraldust piisavalt hästi reguleeritud.					

Kogemused ja takistused

Milliseid positiivseid elamusi olete täheldanud seoses õuesõppega/õuesõpet läbi viies?

Märkige palun kõik, mis sobivad

Palun valige **kõik** mis sobib:

- Õpilased on motiveeritumad.
- Paremad hinded.
- Õpilased liiguvad rohkem.
- Parem koostöö.
- Suutlikkus juhtida paremini oma õppimisprotsessi.
- Probleemilahendamisoskuse arenemine.
- Huvi loodusainete vastu.
- Huvi looduse vastu.
- Muu:

Millised on Teie arvates õuesõpet takistavad tegurid?

Märkige palun kõik, mis sobivad

Palun valige **kõik** mis sobib:

- Ebapiisav aeg planeerimiseks.
- Ebapiisav aeg rakendamiseks.
- Kooli asukoht ei soodusta õues õppimist.
- Kooli lähiümbruses pole piisavalt ruumi/kohti.
- Õuesõppeks sobivad keskkonnad asuvad liiga kaugel.
- Puuduvad istumiskohad.
- Puuduvad võimalused kirjutamiseks.
- Tunnen end õues õpetamisel ebakindlalt.
- Õues on keerulisem distsipliini hoida.
- Puuduvad teadmised ja oskused, et õuetundi läbi viia.
- Muu:

Õuesõppe võimalused Teie koolis

Kuidas hindate oma koolis olevat õueala õuesõppe rakendamise seisukohast? Valige kõige sobivam variant.

Valige üks järgnevatest vastustest

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Võimalusi õuesõppe rakendamiseks on piisavalt.
- Õueala on piisavalt suur õuesõppe rakendamiseks, kuid vajab täiendusi.
- Õueala on väike, mistõttu rakendan õuesõpet väljaspool kooli territooriumi.
- Õuesõpet ei ole võimalik rakendada.

Kuidas hindate õuesõppe rakendamiseks vajalike vahendite (pingid, kirjutamislused, markerid, kompassid jt) olemasolu? Valige kõige sobivam variant.

Valige üks järgnevatest vastustest

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Vahendeid õuesõppe rakendamiseks on piisavalt.
- Vahendeid on, et õuesõpet läbi viia, kuid vajaksin neid juurde.
- Vahendeid ei ole piisavalt, et õuesõpet läbi viia.

Hinnake järgmiste õuesõppe võimaluste *olemasolu* ja *olulisust* õuesõppe rakendamisel oma kooli lähiümbruse näitel.

Palun valige kõige sobivaim vastus:

	On olemas	Võimalus puudub, kuid on oluline	Ei ole minu hinnangul oluline
Õuesõppeklass			
Varjualune, kus vihmase ilma korral tundi läbi viia			
Võimalus korraldada vaatluseid (ilm, loomad, taimed)			
Kooliaed			
Istumiskohad kooli õuealal			
Lauad kirjutamiseks			
Puud, põõsad			
Liivaga kaetud ala			
Mänguväljak			
Staadion			
Mets			
Veekogu			
Raba			
Niit			
Matkarajad			
Vahendid (kompass, kriidid, pallid, kirjutamisalused jt)			
Looduslikud materjalid (kivid, käbid, oksad jt)			
Tunnikavad õuetunni läbiviimiseks			
Mängude ja liikumispause kirjeldused			

Kogukond

Hinnake, kui sageli ning milliseid kogukonna pakutud võimalusi olete kasutanud õues õppimiseks.

Palun valige kõige sobivaim vastus:

	1-Ei ole varasemalt kasutanud	2-Ligikaudu kord aastas	3-Paar korda aastas	4-Ligikaudu kord kuus	5-Paar korda kuus ja rohkem
Matkarajad					
RMK külastuskeskused					
RMK kooliprogrammid/seljakotiprogrammid					
Looduskaitsealad					
Loomaaed, loomapark					
Lodjaretked, kanuumatkad jt					
Looduskeskused					
Seikluspargid					
Talud					
Muuseumid					
Ettevõtted (teraviljakasvatus, mööblitööstus, päästeteenistus jt)					
Prügila					
Pargid					

Soovi korral lisage, milliseid kogukonna pakutud võimalusi olete veel kasutanud.

Kirjutage vastus siia:

Lõpetuseks, kas soovite veel midagi õuesõppe või antud küsimustiku kohta lisada?

Kirjutage vastus siia:

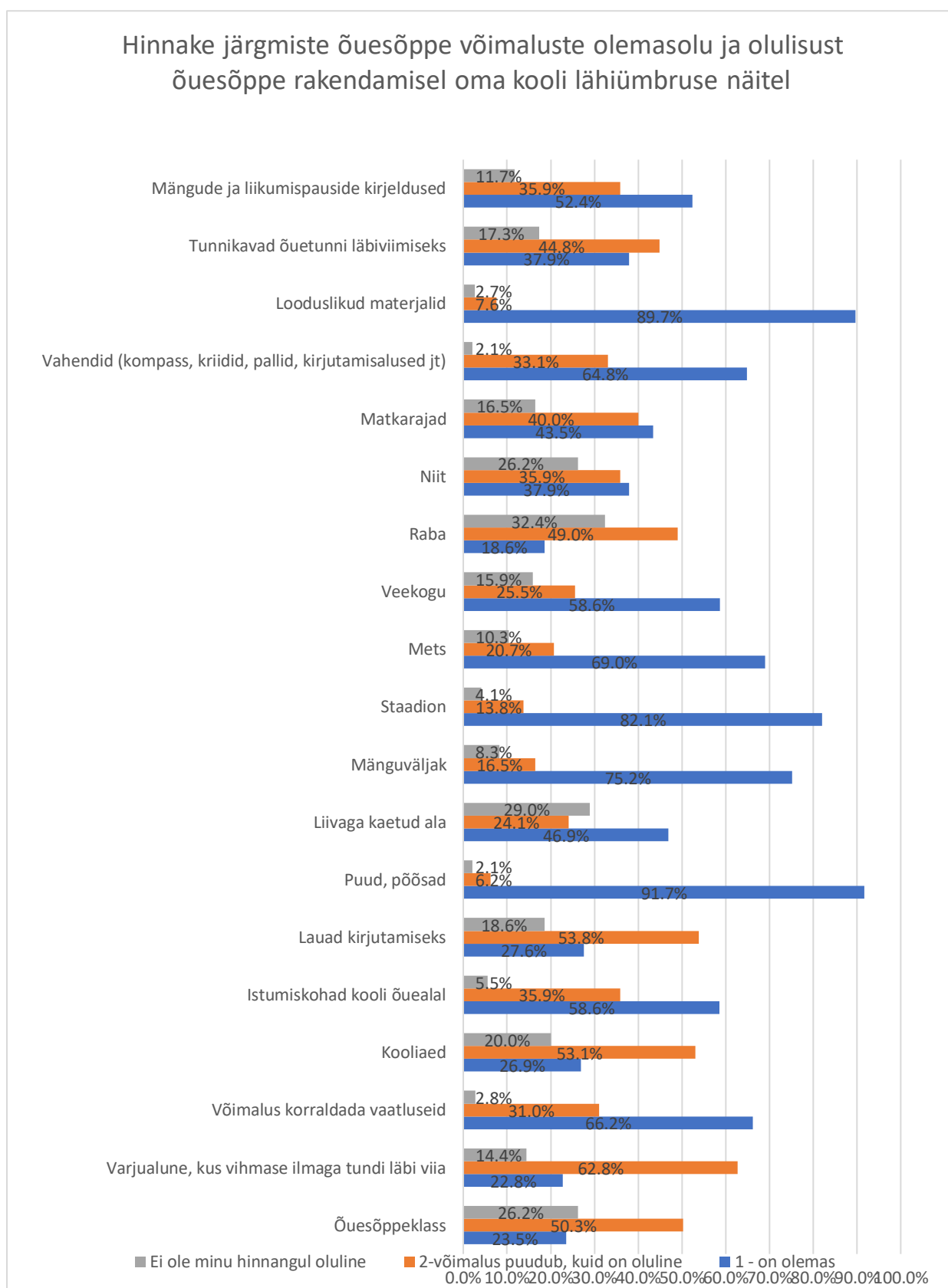
Tänan Teid vastuste eest!

Lisa 2. Õuesõppe olemuse kirjeldamine.

Kategooriad	Koodid
Keskkond	
Õpe väljaspool klassiruumi ja/või kooli	Õppimine tänaval, põllul, metsas; matkad, õppekäigud, väljasõidud; mets, tänav, park, veekogu kallas, kooli koridor.
Õues õppimine	Õppekavas ettenähtud materjali omandamine õues.
Looduslikud materjalid õppevahenditena	Kõike õues leiduvat kasutatakse õppe diferentseerimiseks ja lõimimiseks.
Õppe korraldamine	
Vaheldus/mitmekesistamine	Võimalus pakkuda vaheldusrikast õpet.
Lõiming	Mitmete ainete omavahel lõimimine; segu mitmest ainest, kestab mitu tundi.
Eesmärgipärane õpe	Õpetuslikud ja arenduslikud eesmärgid, kindel struktuur; õuetegevused on kooskõlas tunni eesmärkidega ning aitavad õpitulemusi saavutada.
Materjali kohandamine	Materjali kohandamine edukaks õppimiseks.
Konkreetses tunni osa	Eesti keel, matemaatika, kehaline kasvatus, kunstiõpetus, käsitöö; absoluutselt kõiki tunde saab õues teha.
Õppetöö olemus	
Seoste loomine - teooria praktikasse	Õpitud asjade otsimine; klassiruumis õpetatav seotakse päriseluga; loodusega seotud asjade õppimine.
Praktiline õppimine/tegevuspõhine õpe	Puude tundmine, vahemaade mõõtmine; oma kätega midagi tegemine, kogemine ja kaaslastega jagamine.
Uurimuslik õpe	Loodusvaatlus, avastamine, katsete tegemine, uurimine, loovtööd, tulemuste analüüsimine, võrdlemine, järeldamine.
Koostöö	Õpetaja-õpilane, paaristöö, rühmatöö, koostöö klassiga.

Aktiivne õppimine	Koostegemine, matkamine, loodusretked, mängimine; õppeprogrammi sidumine looduse ja liikumisega.
Ülesanded, mida on võimalik lahendada ainult õues	Teistsugusemad ülesanded, mis sisaldavad rohkem tegevusi; üldõpetuslikud ülesanded.
Õuesõppe mõju õpilastele	
Keskkonnateadlikkuse tõstmine	Looduse hoidmine, keskkonna tundmine.
Heaolu	Hea tuju, rõõmus meel.

Lisa 3. Õuesõppe võimaluste olemasolu ning olulisus.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemine

Mina, Aliis Siniroht,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Esimeses kooliastmes õpetavate klassiõpetajate seisukohad õuesõppe ning selle võimaluste kohta Eesti maa- ja linnakoolide näitel”, mille juhendaja on Aigi Kikas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Aliis Siniroht

20.05.2021